

UZLABOT REDAKTORU DARBU!

Ceļā uz komunistisko sabiedrību grāmata padomju cilvēka dzīvē ieņem arvien izcilāku nozīmi. Grāmata — cilvēces visprogresīvāko ideju uzkrājēja un izplatītāja — katram padomju pilsonim palīdz bagātīgi apgūt visas tās zināšanas, kas nepieciešamas lielajā komunisma celtniecībā, dabas un sabiedrības pārveidošanā.

Padomju valsts partija un valdība radījusi vislabvēlīgākos darba apstākļus grāmatu izdevniecībā, lai tās varētu sekmīgi sagatavot un laist klajā idejiski un mākslinieciski augstvērtīgas visdažādākā satura grāmatas. Izcili padomju specialistu kadri, moderna poligrāfiska bāze, nepieciešamie naudas un materiālie līdzekļi, — tas viss ir izdevniecību rīcībā, lai padomju tautai sagādātu daudz un labas lielajam komunisma celtniecības laikmetam vajadzīgās grāmatas. Visi šie līdzekļi ir arī Latvijas Valsts izdevniecībai, kuras uzdevums ir rūpēties par grāmatniecības uzplaukumu Latvijā.

Samērā īsā laikā posmā latviešu valodā laisti klajā visi svarīgākie marksisma-leninisma klasiku darbi — to skaitā V. I. Lēņina Rakstu visi 35 sējumi, J. V. Staļina Rakstu 13 sējumi, K. Marksa «Kapitāla» I sējums, izdoti izcilāko krievu un padomju zinātnieku darbi, publicētas krievu klasiskās un padomju daļlitteratūras zelta fonda grāmatas. Sekmīgi atrisināta tādu kapitalu darbu kā lielā latviešu tautas dzejnieka Jāņa Raiņa un izcilā prozas meistara Andreja Upīša Kopoto rakstu izdošana. Tas liecina, ka padomju vara Latvijas darbalaudim devusi un turpina dot visplašākās iespējas savā mātes valodā iepazīties un apgūt visprogresīvākās zinātnes, mākslas un literatūras vērtības.

Izmantojot visas iespējas idejiski un mākslinieciski augstvērtīgas grāmatas izdošanai — tas izdevniecības svēts pienākums. Tomēr fakti atklāj patiesību, ka Latvijas Valsts izdevniecībā darbs vēl nav izvērsis tā, lai tas vienmēr nodrošinātu tikai pilnvērtīgu darbu izdošanu, aizvērtu durvis tādu darbu iznākšanai, kas neatbilst šīs dienas prasību augstajam idejiski mākslinieciskajam līmenim. Pietiek atcerēties kaut tikai tādu idejiski vāju un mākslinieciski negatīvu literāru darbu klajā laišanu kā A. Talča «Ikdienu kauja», I. Muiznieka «Dzīvais tilts» (redaktore I. Rūmniece), J. Vanaga un J. Ratnera «Galšie logi», H. Večtomovas dzeju krājums krievu valodā «Zvaigžņu iela» (redaktore N. Batja), A. Brodeles «Dedzīgās sirdis» (redaktors K. Valdmāns) u. c., lai varētu izdarīt secinājumu, ka izdevniecības darbā ir būtiski trūkumi, bez kuru novēršanas nav iespējams virzīties uz priekšu.

Kur meklējamas šo izdevniecības darba trūkumu galvenās saknes?

Tās meklējamas, vispirms, izdevniecības redaktoru neapmierinošajā darbā ar autoru. Līdz šim Latvijas Valsts izdevniecības redaktoru loma galvenokārt izpaudusies: sīku stilā neapmierinātā, lai, rediģējot manuskriptu, izskaustu autora vienu otru aiz pavisām pamestu valodas grumbuli un lai cīnītos pret iespiedkļūdām. Protams, ka redaktoram jāveic arī šis grāmatu ražošanā nepieciešamais darbs, bet tā ir tikai redaktora darba viena daļa. Redaktora lomai grāmatas radīšanas procesā ir jābūt daudz atbildīgākai, nekā tā patlaban ir Latvijas Valsts izdevniecībā lielākās tās redaktoru daļas praksē.

Redaktors ir izdevniecības darba centrālā figura. Viņš ir autora darba pirmais lasītājs un kritiķis. Viņš ir pirmais lasītāju atsauksmju organizētājs un pirmās kritikas — izdevniecības lektējo recenziju — vērtētājs. Izdevniecības redaktors, kā aktīvs padomju literatūras darbinieks, kopā ar autoru vienlīdzīgi atbild par izdotās grāmatas idejiski māksliniecisko vērtību. Redaktoram sabiedrība uzticējusi atbildīgu uzdevumu — kopā ar autoru radīt un sagatavot izdošanai grāmatas, kas palīdz padomju cilvēkam dziļāk izprast īstenību, apbrūno padomju cilvēku ar jaunām zināšanām komunisma celtniecībā.

Lai lasītājam nodrošinātu idejiski un mākslinieciski augstvērtīgu grāmatu, redaktora pienākums strādāt ar autoru ciešā kontaktā visos grāmatas tapšanas etapos. Redaktora svēts pienākums katrā manuskriptā atrast kļūdas un trūkumus, ko nav pamanījuši šo darbu autori. Viena pienākums darīt to zināmu rakstniekam, palīdzēt viņam šos trūkumus novērst, kļūdas izlabot.

Saturā zemas kvalitātes grāmatu iznākšana liecina, ka Latvijas Valsts izdevniecībā redaktori bieži pieņem negatīvus manuskriptus, neuzstāda autoriem vajadzīgās prasības un tā veicina idejiski vāju un mākslinieciski mazvērtīgu darbu veģetēšanu. Rūpīgāk izdevniecības darbiniekiem jāizvēlas arī recenzenti un jāprasa no tiem recenzijas, kas uzstāda izdevniecībā iesniegtam darbam principālas, idejiski un mākslinieciski augstas prasības. Bez tam te jāpiezīmē, ka izdevniecības recenzentu skaits vēl ir pārāk mazs, izdevniecības darbiniekiem autoru manuskriptu recenzēšanā plašāk jāiekļaujas ne tikai rakstnieku un kritiķu, bet arī literatūras pedagogu, zinātnieku un mākslas darbinieku, izcilākie rūpniecības un lauksaimniecības specialisti.

Padomju cilvēks ir ne tikai grāmatas lasītājs, bet arī aktīvs tās līdzradītājs. Izdevniecības redaktora pienākums, organizējot manuskripta apspriešanu, iekļaut grāmatas tapšanas procesā plašas lasītāju masas. Šī darba forma Latvijas Valsts izdevniecībā nepietiekami izvērstā, un oriģināldarbu apspriešana nav vēl kļuvusi par sistemātisku parādību izdevniecības darbā ar autoru.

Lielu palīdzību izdodamo grāmatu satura uzlabošanā var sniegt Rakstnieku savienības sekcijas. Tomēr arī sekciju darbs vēl nav tā izvērsis, lai nodrošinātu pilnvērtīgu darbu nodošanu izdevniecībā. Kritika sekciju sēdēs vēl bieži vien nav vajadzīgajā principiālajā līmenī, lai atklātu autora manuskriptā pieļautās būtiskās kļūdas un trūkumus. Rakstnieku savienības sekcijām savā darbā jāņem vērā, ka arī tās ir daļēji vainojamas literāra brāķa pastāvēšanā. RS sekciju, tāpat dažādu konkursu žūrijas komisiju darbā jāpanāk būtiskāka principiālitate daļdarbu vērtēšanā.

No dienas dienā aug padomju cilvēka kultūras līmenis. Padomju strādnieku, kolhoznieku un inteliģentu šodien vairs neapmierina tās grāmatas, kuras nepalīdz viņam augt, virzīties uz priekšu. Tāpēc, lai apmierinātu padomju cilvēka strauji augošās prasības pēc idejiski un mākslinieciski augstvērtīgas grāmatas, izdevniecības darbiniekiem, lo seviski redaktoriem, nemītīgi jācīnās par grāmatniecības produkcijas kvalitāti, grāmatu satura strauju uzlabošanu. Redaktors šo uzdevumu sekmīgi var veikt tikai tad, ja viņš savā ikdienas darbā ar autoru iedzīvinās visas padomju izdevniecību darba formas un sagatavojot grāmatu klajā laišanu, panāks, ka autors tajā ieguldīs visus viņa radošos spēkus un spējas.

Boļševiku partija, nemītīgi rūpēdamās par padomju kultūras tālāku uzplaukumu, vienmēr izcili vērtību piegrīz izdevniecības darbam. Darbalaužu intereses prasa grāmatniecības brāķa likvidēšanu, lai grāmatu tirgū nokļūtu tikai idejiski un mākslinieciski augstvērtīgi izdevumi. Šī atbildīgā darba izpildītāji ir izdevniecības redaktori. Viņiem modri jāstāv partijas un valsts interešu sardzē — jāgatavo izdošanai tikai tādas grāmatas un tāda līmenī, kas veido dižās komunistiskās celtniecības un audzināšanas uzdevumus.

Latvijas Valsts izdevniecībai, tās redaktoriem ar lielāku atbildības sajūtu, ar lielāku principiālīti un neatlaidību jācīnās par sava darba uzlabošanu.

Vispasaules miera padomes sekretariāta komunikē

par parakstu vākšanu Vispasaules miera padomes Aicinājumam par Miera Pakta noslēgšanu

Vispasaules miera padomes sekretariāts publicē komunikē par parakstu vākšanu Vispasaules miera padomes Aicinājumam par Miera Pakta noslēgšanu starp piecām lielvalstīm. Komuniskā teikts, ka kampanā par Miera Pakta noslēgšanu līdz 1952. gada 1. janvārim savākti 596.302.298 paraksti, tai skaitā atsevišķās zemēs: Albānijā — 865.885, Alžīrijā — 120.000, Vācijā (tautas ap-
taujā pret remilitarizāciju un par miera līguma noslēgšanu) — 16.700.000, Argentīnā — 3 miljoni, Austrālijā — 90.000, Austrijā — 871.021, Beļģijā — 409.092, Birmā — 129.830, Bolīvijā — 8500, Brazīlijā — 3 miljoni, Bulgārijā — 5.627.000, Kanādā — 270.000 Čīlē — 500.000, Ķīnā — 344.530.057, Kiprā — 103.824, Kolumbijā — 25.000, Korejā — 7.047.821, Kostarikā — 34.000, Kubā — 850.000, Dānijā — 128.278, Ēģiptē — 100.000, Spānijā — 400.000,

Somijā — 550.000, Francijā — 10 miljoni, Anglijā — 633.000, Grieķijā — 36.725, Gvatemalā — 100.000, Holandē — 342.598, Ungārijā — 7.148.000, Indijā — 1.700.000, Indonēzijā — 609.163, Irākā — 20.000, Irānā — 1.961.198, Izraelā — 354.159, Itālijā — 16 miljoni, Japānā — 6 miljoni, Lībanā — 200.000, Meksikā — 300.000, Mongolijā — 633.877, Norvēģijā — 30.000, Pakistānā — 14.000, Paragvajā — 18.000, Perū — 5578, Polijā — 18.053.000, Puertorikā — 20.000, Portugālē — 40.000, Rumanijā — 11.060.141, Taizemē — 152.531, Zviedrijā — 265.000, Šveicē — 61.800, Sirijā — 265.000, Čehoslovākijā — 9.020.522, Transjordanijā — 22.000, Triestē — 80.000, Tunisijā — 130.000, Dienvidafrikas Savienībā — 5000, PSRS — 117.669.320, Urugvajā — 216.000, Venecuēlā — 45.000 un Vjetnamā — 7.532.378.

VISU ZEMJU PROLETARIESĪ, SAVIENOJĒTIES!

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1952. G.

13. JANVĀRĪ

Nr. 2 (365)

G. M. MAĻENKOVS

Biedram Georgijam Maksimilianovičam MAĻENKOVAM

Vissavienības Komunistiskās (boļševiku) partijas Centrālā Komiteja un PSR Savienības Ministru Padome sirsnīgi apsveic Jūs, uzticīgo Lēņina skolnieku un biedra Staļina līdzgaitnieku, Komunistiskās partijas un Padomju valsts izcilo darbinieku, Jūsu 50. dzimšanas dienā.

Visa Jūsu apzinīgā dzīve veltīta dižajai Lēņina-Staļina partijas lietai, cīņai par komunisma uzvaru.

Jūs, padomju tautas uzticīgais dēls, ar savu darbību rādāt iedvesmojošu piemēru, kā kalpot tautai, godam izpildīdami uzdevumus, ko Jums izvirzījusi Komunistiskā partija.

Visos partijās un valsts amatos pildīdami atbildīgus uzdevumus, Jūs, kā nelokāms mūsu lielo skolotāju Lēņina un Staļina sekotājs, ar Jums piemītošo enerģiju un drošsirdību Lielajā Tēvijas karā palīdzējāt kardināt mūsu Dzimtenes uzvaru pār cilvēces ienaidniekiem.

Novēlam Jums, mūsu draugs un biedri, dārgais Georgij Maksimilianovič, ilgu mūžu un veselību un tālāku auglīgu darbu mūsu lielās socialistiskās Dzimtenes labā, komunisma labā.

VK(b)P
Centrālā Komiteja

PSR Savienības
Ministru Padome

PSRS AUGSTĀKĀS PADOMES PREZIDIJA DEKRETS

par biedru G. M. Maļenkova apbalvošanu ar Lēņina ordeni

Sakarā ar VK(b)P CK sekretara un PSR Savienības Ministru Padomes Priekšsēdētāja vietnieka b. G. M. Maļenkova 50. dzimšanas dienu un ievērojot viņa izcilos nopelnus Komunistiskās partijas un padomju tautas labā, apbalvot biedru Georgiju Maksimilianoviču Maļenkovu ar Lēņina ordeni.

PSRS Augstākās Padomes Prezidijs Priekšsēdētājs N. Šverņiks
PSRS Augstākās Padomes Prezidijs Sekretārs A. Gorkins

Maskavā, Kremli, 1952. gada 7. janvārī.

N. V. Gogoļa nāves 100. gadadienu sagaidot

Ukrainas PSR Ministru Padome un Ukrainas K(b)P CK nodibinājušas republikānisku jubilejas komisiju, kuras sastāvā ietilpst izcilākie ukraiņu literatūras, mākslas un zinātnes pārstāvji: dzejnieki P. Tičina un M. Riļskis, dramaturgs A. Korneičuks, Ukrainas PSR Zinātņu akadēmijas prezidents A. Paladins, PSRS Tautas mākslinieks I. Patoržinskis un citi.

Ukrainas PSR Zinātņu akadēmija paredz sarīkot zinātniskas sesijas, kurās notiks referāts: «Lielais krievu rakstnieks-reālists», «Pušķis» un Gogolis», «Gogolis un ukraiņu literatūra XIX gadsimtā», kā arī citus.

Kijevā izdota monogrāfija par rakstnieka bērnības un jaunības gadiem. Zinātņu akadēmijas Literatūras institūts sarīkos izbraukuma sesiju Nežinas pedagoģiskajā institūtā, kur savā laikā mācījies Gogolis. Mākslas, folkloras un etnogrāfijas institūts gatavo klajā laišanu ukraiņu valodā Gogola darbus jaunā izdevumā trijos sējumos.

Ukrainas Padomju mākslinieku savienība izdos lielu albumu ar litogrāfijām, kas veltītas lielā rakstnieka dzīvei un daiļradei.

Tematam «Gogolis muzikā» veltītas zinātniskas konferences notiks Kijevā, Čaikovska vārdā nosauktajā konservatorijā.

Ukraiņu rakstnieki izbrauks uz Gogolevu, Mirgorodu un citām vietām Poltavas apgabalā, lai sarīkotu literāru vakarus par tematu «N. V. Gogolis un padomju literatūra». Tādu pašus vakarus noēmt sarīkot Donbasā un Kachovkā. Rakstnieki nolasis referātus par Gogola daiļrades nozīmi ukraiņu literatūras un mākslas attīstībā, jānāzistinas darbalaužis ar Gogolim veiktām sacerētumiem arī citos republikas apgabalos.

Plaši Gogola nāves 100. gadadienu atzīmēs Uzbekistānā Janvārī un Februārī republikas pilsētās un ciemos nolasis ap divus tūkstošus lekciju par lielo krievu literatūras klasiķi.

Dramatiskie teātri gatavo lugu «Revidents» un «Precības» uzvedumus. Ališera Navoļi vārdā nosauktajā operas un baleta teātrī atjauno operas «Cerevički» uzdevumu.

Uzbekijas PSR Valsts izdevniecība saskarā ar jubileju laiž klajā lielos metienos uzbeku valodā N. V. Gogola darbus — «Mirgoroda», «Tarass Bulba», «Revidents» un citus.

Latviešu rakstnieku darbu tulkojumi citās valodās

Izdevniecība «Sovetskij pisatel» Lēņinradā laidusi klajā V. Lāča novelu un stāstu krājumu, kurā publicēti 19 rakstnieka darbi, no kuriem daži krievu valodā parādās pirmo reizi. Izdevniecība sagatavojusi iespēšanai M. Kempes dzejoļu krājumu un paredz šajā gadā laist klajā latviešu rakstnieku stāstu krājumu, kura galvenā tematika atspoguļos socialistiskās celtniecības panākumus Padomju Latvijā.

Pirms neliela laika Igaunijas PSR «Ugala» teātrī Vilandē notika rakstnieces E. Zālītes komedijas «Vārds sievietēm» pirmizrāde igauņu valodā. Luga igauņu skatītājos guvusi plašu atsaucību. Nēpilu 2 mēnešu laikā tā neredzējusi jau 20 izrādes. Paredzams, lugu uzvest arī citos Igaunijas PSR rajonos.

Igaunu valodā tagad iznākušas V. Lāča romāna «Vētra» visas 3 daļas Pirmo tulkojis M. Pukits, otro un trešo — K. Abens; romānu ilustrējis mākslinieks P. Luchtēns.

Rakstnieces E. Zālītes komedija «Vārds sievietēm» pagājušā gada decembrī uzvesta arī Bulgārijā — Gabrovas tautas teātrī. Tā kā tautas demokrātijas zemēs sievietēm tagad pavērusies visplašākās iespējas piedalīties sabiedriskajā darbā, luga bulgāru darbalaužis izraisījusi dzīvu interesi, guvusi vispārēju ievēribu. Tās izrādes vērtētāji Bulgārijas presē atzīmē, ka luga «Vārds sievietēm» inscenējums «kalpo atbrīvotās sievietes cildināšanas un bulgāru un padomju tautas draudzības nostiprināšanas lietai».

Lugu bulgāru valodā tulkojusi rakstniece Stēfa Popivānova.

Tālu no īstenības

JANIS GRANTS

Pagājušā gada stāstu raža latviešu padomju literatūrā uzrādā visas vajus sasniegumus. Ne tematā izvēles, ne mākslinieciskās meistariņas zinā tā mūs nevar apmierināt. Blakus dramaturģijai stāsta žanrs pēdējā laikā ir val pats atbalstītākais mūsu literatūrā. Tas ir maz ierīcināts, bet neapstrīdams fakts. Ar maz izņēmumiem starp aizritējušajā gada publicētajiem stāstiem grūti uzrādīt kaut cik spilgtākus un izteimīgākus darbus, kas ilgāk paliktu lasītāju atmiņā. Pie tāda stāvokļa vainojama arī kritika, kas šim aktualajam un tik ļoti vajadzīgajam literatūras žanram nav pievērsusi vajadzīgo uzmanību, nav pratusi ieinteresēt un virzīt rakstniekus, pavīst maz nodarbojušies ar stāsta problēmām, tāpat kā nav uzskatījuši par vajadzīgu vispusīgāk apspriest presē publicētos darbus. Nenoliedzamu atbildību par to nes arī Rakstnieku savienība un tās izdevumu redakcijas, kuras nepietiekami rūpējas par jaunu prozaiķu audzināšanu, atstādamas šo svarīgo uzdevumu da lielākajai daļai pašpalāmai. Pie kritikas nepilnībām jāpiebilst, ka rakstnieku savienība ir mēģinājusi darbiem jāieskaita arī Mirdza Bendrupes garāks stāsts «Viena lapas puse».

Kādas problēmas tad rakstnieci savā darbā risina un kā viņa tikusi galā ar izvēlēto tēmu mākslinieciskā pusī? Mēģināsim uz to atbildēt.

Autore tēlo kādas dzelzceļa stacijas celšanu, patiesībā stāstā leviot vairāku objektu celtniecības darbus tūlīt pēc Rīgas atbrīvošanas. Stāsta darbība sākas 1944. gada novembrī un turpinās līdz 1947. gada pavasarim. Janis Lukins, bijušais partizāns, pēc iznākšanas no hospitāļa, sāk strādāt dzelzceļu atjaunošanas darbā, kur viņam uzliek brigādiņa pienākumus. Kā jau cilvēks, kas hitleriešu okupācijas laikā ar ieročiem cīnījies par padomju varu, Lukins arī celtniecībā parāda enerģiju un entuziasmu. Tie viņš tūlīt iepazīstas ar kantora darbinieci Ruditi Ābeli, pret kuru nav vienaldzīgs, kā arī ar darbu vadītāju Lauvu un partijas organizācijas sekretaru Kaijaku. Tie vēlāk viņu izvirza par stacijas būves vadītāju kaitnieka Reiznieka vietā. Pārvarot dažādas pēckara grūtības, stacija tiek uzcelta laikā.

Mirdza Bendrupe savā stāstā tēlo pirmo pēckara gadu atjaunošanas un jauncelšanas darbu grūtības, kad vēl nepietika būvmateriālu un transporta, kad trūka darba roku un pieredzes bagātu celtnieku kadru, mēģinādama attēlot kara postošo sekas pārvarēšanu un cilvēku izturēšanos socialistiskajos apstākļos. Tas viss pieskaitāms stāsta būtīvajām īpašībām, kas liecina, ka rakstniece ar savu daiļradi cenšas kalpot darbaudim cīņā par komunisma uzvaru.

Stāsts savā laikā tika apspriests RS prozas sekcijā, kur izskanēja vairāki svarīgi norādījumi un padomi pielaišanai klūdū un trūkumu novēršanai. Kā autore uz to reaģējusi? Jāatzīst, ka Mirdza Bendrupe pēc tam pie stāsta vēl strādājusi, vietām to labodama un pārvēldodama. Tomēr tai pašā laikā autorei nav izdevies visus būtiskos norādījumus ievērot, stāsta materiālu radoši sakausēt un izveidot viengabalinu idejiski māksliniecisku darbu.

Partija ir visas mūsu dzīves vadotājs un organizējošais spēks, bet komunisti, viņas pārstāvji uz vietām, tās politikas un gribas realizētāji. Stāstā sastopamies ar komunistiem Lauvu, Kaijaku, Zemdegu, taču nevienā no tiem neredzam kaut cik raksturīgi tvertu, pilnasinīgi izteiktu, būtisku tēlu. Tie nav reāli dzīvi novēroti, bet pašas autores schematiski izdomāti raksturi, tāpēc viņu rīcība nespēj mūs pārliecināt.

Mirdza Bendrupe samērā daudz par viņiem stāsta, bet kā celtniecības organizatoros, kā darbaļaužu iedvesmotājus tos neredzam. Gluži otrādi. Darbu vadītājs Lauva ilgāku laiku atstā bez ievēšanas signālu par Reiznieka kaitniecisko darbu, bet tai pašā laikā naivi notie (arī partijas apriņķa komiteja) viņa rosināt. Bet ko pēc Reiznieka atmaskošanas dara partijas organizācijas sekretars Kaijaks? Tā vietā, lai saasinātu modrību pret padomju varas ienaidnieku kaitniecības mēģinājumiem, viņš garā sarunā pūlas mīlētāt saraukt Lauvu, stāstot kaut ko par viņu raksturu savstarpējo papildināšanu. Mirdza Bendrupes notēlojumā padomju vadītāji ir tik kurli un aklī, ka būdī var atklāti runāt par saviem jaunprātīgajiem nodomiem, bet neviens to nedzird un neredz.

Pie stāsta trūkumiem pieskaitāms arī tas, ka tālā nejutām īsta, neviltota celtniecības patosa, kāds pulsē mūsu dzīvē. Tā vietā rakstniece, nezin kāpēc, piesātinājusi tēlojumu ar nedabiskā stiegas atmosferu, kur cilvēki vieta un nevieta nervozē, blausā, skrīdā un uztraucas. Cīņu par celtniecības tempiem, par plāniem un termiņiem viņa acīm redzot iedomājusies kā kaut ko tādu, kas cilvēkus nemiltīgi rausta un krata kā drudzī. Lūk, piemērs:

«Un Riksis (komsorgs J. Gr.) jau skrej tālāk, sārtu kreklu zibinot saulē, un sauc:

— Puīši! Nokāpt no jumtiem! Atlikt labošanas darbus! Tūlī pulcēties! Viem — pēc grābiņ! Pēc oļiem!

Un Riksis atkal jopro tālāk, saucdams:

— Rudīt! Dārcē! Zili! Margā! Pie manis, pie manis!»

Tādā, vairāk kā dīvainā, manierē uzrakstīts gandrīz viss stāsts, tajā pat partijās darbinieki plēnēm lēmumus un rīkojas nevis nosvērti, bet arī it kā kādas neizprotamas stiegas dzīvē.

Kā jau aizrādījām, Mirdza Bendrupe redzamā vietā izvirzījusi cīņu par dažādu grūtību pārvarēšanu, kas raksturo padomju lauku lielo neatlaidību un morālo stāju. Taču arī šajos notēlojumos ne viscaur jūtam patiesās dzīves elpu, bet sadomākus gadījumus ar likpat sadomātiem atrisinājumiem. Ilustrēsim to ar piemēru. Pārūpes stacijas nolobīšanai pietrūkst kokmateriālu. Celtnes vadītājs Lukins neļauši uzina, ka Daugavā (ar pārtraukumiem no Kēuma līdz pašai Rīgai!) iesaluši plosti, kas pieder «Glavlessplavam». Lukins ar Lauvu palīdzību noorānizē visu būvli izvilksānu krastā, daļu no tiem nogādā Rīgā sazaķēšanai, pēc tam kaitētāvi (!), un stacijas būve ar kokmateriālu nodrošināta. Un tas visa notiek kā uz burvja mājienu. Samākslotā izdomājums te acīm redzams.

Rakstniece nav tikusi galā arī ar galveno varonu, it īpaši Lukina, spilgtu noraksturojumu, pie kam Ruditis bojā eja ne, navīsim nepārliecina. Tā pat lieku reizi met ānu uz Lukinu par modrības trūkumu. Lukina tēlo autore nav spējusi kaut cik dziļāk atklāt un raksturot iezīmēt. Par viņu daudz «sa angalvots tālu tam trūkst mākslinieciska motivējuma, tāpēc tēls iznācis bālasīns un neskaids. Arī Lukina un Ābeles personīgo attiecību notēlojumā, izņemot pasākanu sentimentalismu, Mirdza Bendrupe nav pratusi ievēlīt nevienu spēcīgāk izjustu vilcieni. Tad, kad Lukinam jāliek galā ar svariēm celtniecības uzdevumiem, viņš klaino apkārt, sapņodams par Ruditi, bet sastrēdumi darbā atrisinās it kā nāli no sevis. Daudz dzīvāki un reālāki par galvenajiem varoniem izdevušies blakus tēli, piemēram, Dārcē, vecais Ādminis u. c.

Stāstā notēloto varonu valoda nav individualizēta, viņu vieta runā pati autore, bet tam tik samāksloti, ka neatgādina reālus cilvēkus. Citēsim ne ar nolūku meklētas vietas.

Kārlēns: «Tas tāpēc, ka tu esi lādrīgs, bet vēl šaurā cilvēks. Tev vēl stīrī tumsā ai» pieres kau! Man turmeti ilas nē šis tev svešās nasaules uzklupušas skausts kā mīlīgs sirdies putns, šī līlošanās velk un nloso, velk un dedzina... te, krūtiš... un tālāk: «Malkas nāle! Nurdētājs lāci! Es neļūtinu. Es jūtu.»

Amēmram tāda pašā garā stāstā runā partijas darbinieki.

Zemdegis: «Es jums kaut ko pastāstīšu par vijolēm. Nuā, nesmaidiet nemaz! Ja vienā istabā ir vairākas vijoles un vienai no tām aizskar noteiktu stīgu, tā pati stīga rezonē un atsaucas arī pārējās vijolēs. Ar cilvēku sirdīm amēmram tāpat. Ja jūsoš skāns pareizā stīga, — ļauži sirdis nevarēs tām neatsaukties. Cilvēka raksturs nav mēla trauks. To gan — sasiestu — gluži veselu vairs nepadarīt. Dzīvā raksturs var labot arī iedragājumus.»

Sai sakarībā dažus vārdus par Mirdza Bendrupes valodu un stilu vispār. Rakstniece nav vairs iesācēja, viņai jau aiz muguras visai ilga literāra prakse. Un tas apstāklis, ka viņas agrākā daiļrade stīri cīta no buržuāziskās dekadentiskās literatūras, jūtams arī «Viena lapas puse». Samērā plašā darbā nopietnākā neveiksme slēpjas tieši tur, ka Mirdza Bendrupe mēģinājusi mūsdienu dzīvi un cilvēkus attēlot ar sen pārdzīvotiem, realismam svešiem izteiksmes līdzekļiem.

Uzkrīt arī vājā, nelīdzsvarotā kompozīcija. No sākuma liekas, ka pavērsies kādā izpostītā dzelzceļa atjaunošanas iespēdīgā aina, taču tālāk darbība arvien vairāk sašaurinās un nedod kaut cik vispārīnātu priekšstatu par republikas varonīgajiem dzelzceļu atjaunotājiem, kas uzcēlušī desmitiem jaunu staciju, depu un tiltu, uzlikušī simtiem kilometru sližu. Bet varbūt rakstniece pārliecināši notēlojusi cilvēku izgausmī, viņu jaunās darba atieksmes? Izlasot stāstu, tāds lespalds tomēr nerodas. Lukins tiek uzņemts partijā, taču mēs nejutām kaut kādu būtisku izmaiņu viņa raksturā. Lasītājs stāsta beigās āķiras no tāda pašā cilvēka kā sākumā. To pašu, ar nedaudz izņēmumiem, var teikt arī par citiem notēlotajiem raksturiem.

Mirdza Bendrupe ir apdāvināta rakstniece, un tāpēc tiesības prasīt lai viņa, atbrīvodamās no izkurtējūšās buržuāziskās mākslas paliēkam, stingri nostātos uz socialistiskā realisma ceļa.

Kulturas dzīve Padomju Latvijā

18.000 LEKCIJU

Arvien plašām vērsās Latvijas PSR Politisko zināšanu un zinātnu popularizēšanas biedrības darbs. Pagājušajā gadā biedrības biedri nolasiuši 18.000 lekciju. Tematiskā ziņā lekcijas aptver marksisma-ļepinisma klasiķu darbus, jaunākos sasniegumus zinātnē un tehnikā, literatūrā un mākslā, rūpniecībā, lauksaimniecībā un citās mūsu dzīves nozarēs.

Biedrības biedru skaits jau sasniedz 5.000. Līdz ar redzamām sabiedriskiem, zinātnes, literatūras un mākslas darbiniekiem, viņu vidū ir arī izcili rūpniecības un lauksaimniecības pirmsirdnieki. Uz republikas periferiju gada laikā nosūtīts ap 40 lekciju un metodisko materiālu.

TARASS SEVCENKO LATVIEŠU VALODĀ

Rīgas kinostudija uzsākusī dublēt latviešu valodā jauno padomju mākslas filmu «Tarass Sevcenko». Filmas dublēšanā piedalīti redzami Rīgas teātru mākslinieki.

APSPRIEZ OPERAS UN BALETA TEĀTRA DABU

Stiprinot saites ar skatītājiem, Latvijas PSR Valsts operas un baleta teātris rīko mākslinieku tikšanās ar skatītājiem. Tāda tikšanās notika skolu brīvdienu laikā pēc K. Korņeņeva baleta «Sārtais zieds» izrādes. Loti aktīvi šī sarīkojumā piedalījās mazie skatītāji, kas bija saņēmuši lepuļi skaitā un dāvi interesējās kā par inscenējuma idejisko pusi, tā arī par izrādes tehnisko norisi.

Otra mākslinieku tikšanās ar skatītājiem Latvijas PSR Valsts operas un baleta teātri notiek šodien. Šī, pārrunāj par Latvijas PSR Valsts operas un baleta teātra repertuāru, vēltītāji sarīkojumā, skatītāji tiksies ar teātra vadotājiem mākslinieciskajiem darbiniekiem.

PADOMJU DZIESMU ANSAMBLIS

Sopakar Čēsis savu pirmo koncertu sniedz viena no visjaunākajiem Čēsu rajona kultūras nama mākslinieciskās padarības pulciņiem — padomju dziesmu ansambli, ko vada Alfreda Kalnina vārdā nosauktās muzikas vidusskolas kordirģenta klases audzēkne M. Space. Koncerta programā ietilpst vairākas ansambļa iestudētās S. Tuljova, V. Muradeli un B. Melineli dziesmas, kā arī A. Sarikas un R. Zīgures solo izpildījumi.

Deju kolektīvs (vad. M. Leimane) šī koncertā piedalīsies ar dažām grupu un raksturdeļām, bet tā muzikālo daļu kuplinās vijolnieka K. Vellanda un citu instrumentālie priekšnesumi.

JAUNS KINOTEĀTRIS

Pagājušā gada beigās Valmierā atklāja jaunu kinoteātri «Gaisma». Jaunais kinoteātris ir viens no vismodernākajiem un jaunākajiem mūsu republikā.

Jau izrādītais krāsainās filmas «Lielais koncerts», «Padomju valstīvi mednieki» u. c. Virknē bērniem piemērotu filmu kinoteātris demonstrē skolēnu ziemas brīvdienās. Apmeklētāju skaits kinoteātri arvien pieaug.

JAUNI KINOSCENARIJI

PSRS Kinematogrāfijas ministrijas Mākslinieciskā padome izskatījuši vairākus literārus un režijas scenārijus.

A. Abramovas un G. Rošala literāriā scenarijā «Rimskis-Korsakovs» atspoguļota pēdējais, visraženākais daiļrades posms lielā krievu komponista mūžā, kad radītī viņa labākie darbi.

Mākslinieciskās padomes locekļi, dodami par scenariju vispārēju pozitīvu novērtējumu, īpaši atzīmēja, ka autori labi pārzina vēsturisko un muzikālo materiālu, uz kuru balstoties, scenarijs uzrakstīts. Organiski iekļaujoties scenarijā, šis materials konsekvēti un dziļi atklājis Rimskis-Korsakova daiļrades biogrāfiju, izmantojot par plašu fonu Krievijas sabiedrisko dzīvi 1905. gada revolūcijas priekšvakarā. Scenarijā ir daudz spilgtu un interesantu ainu un epizodu. Autori pareizi iezīmējuši Rimskis-Korsakova tēlu.

Līdzās scenarija labajām īpašībām apspriedes gaitā atzīmēja arī tajā esošo svarīgo trūkumus. Pavīrši un neizteiksmīgi izveidoti komponistu Ladova un Glazunova tēli, nepietiekami pilnīgi atsegta viņu daiļrade. Scenarijā nemaz nav pieminēti Čaikovskis un Tanejevs. Dziļāk jāatsedz Michailova, revolucionārās jaunatnes pārstāvja, tēls.

Mākslinieciskā padome pieņēma lēmumu ieteikt literāro scenariju «Rimskis-Korsakovs» par pamatu darbam, radot filmu. Autoriem scenarija režijas variāta izstrādāšanas procesā jānovērs visi norādītie trūkumi.

Boļševiku partijas un Padomju valsts izcila darbinieka tēlam vēltīti N. Pogodina literārais scenarijs «Fēliks Dzeržinskis» (divas serijas). Scenarija autors izmantojis plašu vēsturisku materiālu, kas saistīts ar Dzeržinska biogrāfiju. Scenarija pirmajā seriā parādīta Dzeržinska cīņa pret jaunās Padomju valsts ienaidniekiem, parādīti starptautisko imperialistisko spēku sakari ar iekšzemes kontrevolucionārajiem sazvērniekiem. Otrā seriā mēs redzam Dzeržinski — celtnieku, valsts darbinieku, kas vēltī savu talantu un pieredzi tautas saimniecības atjaunošanā, padomju industrijas celšanā.

Mākslinieciskās padomes locekļi atzīmēja, ka scenarijs lasāms ar lielu interesi. Tajā ir daudz spilgtu, atmiņā paliekošu epizodu, kas uzrakstītas augstā mākslinieciskā līmenī. Scenarija galvenajos vilcienos veiksmīgi izveidots Dzeržinska tēls, parādot viņu kā dzīvu, dedzīgu cilvēku, nelokāmu revolūcijas darbinieku, kam piemīt ārkārtīgi liela personīgā pievilcība.

Ievērojot scenarija temata nozīmību, Mākslinieciskās padomes locekļi norādīja, ka nepieciešams nopietns tālāks darbs, uzlabojot to. Scenarijā nepietiekami dziļi un izteiksmīgi notēloti vēsturiskie apstākļi ārvalstu militārās intervencijas un pilsoņu kara periodā. Atzīmēts, ka scenarijam ievērojami spilgti un pārliecināši jāatklāj Amerikas Savienoto Valstu imperialistiskā aprindu un to agentu reakcionārā politika attiecībā uz padomju varu. Jēnovērs primitīvisms ienaidnieku nometnes pārstāvju attēlojumā. Nepietiekami pilnīgi parādīta Dzeržinska darbība mierīgās celtniecības gados. Scenarijs nepārēda visā pilnībā Dzeržinski kā vienu no biedra Staļina izcila lēmējā līdzgaitniekiem padomju industrijas jauncelēm. Mākslinieciskā padome uzskata, ka Dzeržinska tēls jāiezīmē spilgtāk, izteiksmīgāk, bet viņa raksturs jāatklāj dziļāk.

Mākslinieciskā padome pieņēma lēmumu ieteikt literāro scenariju «Fēliks Dzeržinskis» par pamatu inscenēšanai filmā un atkal apspriest scenāriju, kad būs tā režijas variants.

L. Ivanusjevas literārais scenarijs «Taigas saimnieki» iepazīstina ar padomju cilvēku cīņu par dabas pārveidošanu, ar progresīvās mičuriniskās zinātnes lomu mūsu zemes faunas pārveidošanā. Scenarijs izvirza svarīgus modernās medību saimniecības jautājumus, parāda medību saimniecības speciālistu pirmsirdnieku cīņu pret plesonīgas izmantošanas tendenci paliēkām attiecībā uz dzīvnieku valsti, grūtību pārvarēšanu dabas pārveidošanā. Mičūrina bioloģijas zinātnes principu realizācijā. Scenarija pozitīvā īpašība ir tā, ka autore labi pazist mednieku un medību saimniecības speciālistu dzīvi un dzīves apstākļus. Scenarijs dod iespēju parādīt Baikala apkāmes dabas bargo skaistumu un daudzveidību. Ansprešanas gaitā Mākslinieciskās padomes locekļi norādīja arī uz trūkumiem scenarijā.

Ieteikusi autoriem scenariju pārstrādāt, Mākslinieciskā padome izteica vēlēšanos, lai pārlobotajā variantā tiktu paplašināta un padziļināta zinātniski izziļtojošā daļa. Tāpat tā atzīmēja, ka dziļāk jāatklāj medību saimniecības speciālistu profesijas būtība, jāparāda to cilvēku interesantā dzīve un darbs, kuri pārveido taigas dzīvnieku valsti.

Izskatīja arī V. Ažajeva literāro scenariju «Barga mīlestība» («Lie-lā ģimene»). Scenarija pamatā likta idējiskā un mākslinieciskā ziņā interesanta iecere. Izraudzījies par objektu kādas Maskavas rūpnīcas kolektīva dzīvi un to cilvēku biogrāfijas, kuri kādreiz izaudzināti šajā rūpnīcā, autors centies parādīt ne vien savu varoņu darbību ražošanā, bet arī atsegt viņu gara pasauli, personīgos likteņus un savstarpējās attiecības, mēģinājis atrisināt vairākas morāli etiskas problēmas.

Scenarijā ir vairākas veiksmīgi uzrakstītas epizodes, interesanti iecerētas ainas. Tomēr, kā to norādīja Mākslinieciskās padomes locekļi, kas izteicās par šo scenariju, autora pareizā un interesantā iecere viņa darbā nav vienmēr radusi precīzu un pareizu māksliniecisku atrisinājumu.

Vēltijot savu scenariju rūpniecības tematam, stāstījumam par cilvēkiem, kuru likteņi cieši saistīti ar rūpniecību, autors nav pratis atklāt viņu raksturus darba procesā, parādīt viņu dzīvi darba vietas kolektīvā. Scenarija galvenie konfliktī būbībi ir maz saistīti ar varoņu darba dzīvi un viņu sabiedrisko dzīvi. Personīgie likteņi, stāstījumi par ģimenes attiecībām, aizseguši rūpniecību, tās kolektīvu, varoņu darba dzīvi. Rūpnīcas kolektīva darba un sabiedriskā dzīve guvusi vāju atspoguļojumu scenarijā.

Lielā vietā scenarijā ierādīta neveiksmīnīkiem un negatīviem personāžiem. Pēdējo raksturi izveidoti spilgtāki, interesantāki nekā pozitīvo varoņu raksturi, kas scenarijā iznēkušī bāli, mākslinieciski mazāk pārliecināši.

Scenarijs ir izplūdis kompozīcijas ziņā. Tajā ir daudz tematu un konflik-tu, kas pastāv neaizkarīgi viens no otra. Dažas ainas atrisinātas dramaturģiskā ziņā vienmūli un neinteresanti.

Mākslinieciskā padome pieņēma lēmumu pievērst autora uzmanību kritiskajām piezīmēm, kas izteiktas, apspriežot scenariju, un lūgt autoru iesniegt scenarija pārstrādāšanas plānu.

Mākslinieciskā padome noklausījās filmas «Ukrāinu mākslas meistaru koncerts» inscenētāja B. Barneta ziņojumu par nākamās filmas režijas eksplikāciju un apsprieda režijas scenariju. Padome nolēma ieteikt režijas scenariju filmēšanai.

Latvijas Padomju rakstnieku savienībā

Prozas sekcijas sanāksmē par tematu «Kolchozu dzīves attēlojums padomju literatūrā» referēja V. Kalpiņš, iztirzājot padomju rakstnieku grāmatas, kuras iznākušas un lasītājos atzinību ieguvušas pēckara gados: P. Pavlenko «Lahmes», S. Babajevska «Zelta Zvaigznes kavalieris» un «Gaisma pār zemi», E. Malceva «No visas sirds», G. Nikolajevs «Plauja», kā arī latviešu rakstnieku A. Sakses, J. Granta un V. Bērdes darbus, kuros parādīta pirmo kolchozu organizēšana Padomju Latvijā. Konstatēdams faktu, ka latviešu prozaiķi vēl stāv tikai pie kolchoza sliēksna, nav tajā vēl iegājuši, kādēļ ļauņis — kolektīvais darbs republikas laukos un no tā izrietošās cilvēku savstarpējās attieksmes, raksturu pāraugšana un pārveidošanās, viensētnieka psiholoģijas un dzīves uzskatu izzišana un kolchoznieku psiholoģijas un dzīves uzskatu rašanās — latviešu prozaiķu darbos nav pietiekamā mērā vēl parādīts, referents norādīja, cik svarīgi studēt citu republiku prozaiķu pieredzi un izvirzītās problēmas kolchozu dzīves notēlojumos.

Padomju dzīvē darbs ir jaunrade. Tādēļ arī padomju literatūrā darbs jānotēlo kā jaunrade, kā galvenais pamats, kas veido cilvēkus, no-

saka viņu rīcību un centienus. Labāko darbos par kolchozu tematiku rakstnieki veiksmīgi un mērķtiecīgi parādī brīvā socialistiskā darba skaistumu, padomju cilvēku cīņu par dabas pārveidošanu, dabas spēku izmantošanu sabiedrības vajadzībām. Panākumi darbā veido un audzina padomju cilvēkus, tādēļ arī vienīgi darbā, attieksmēs pret socialistiskās celtniecības uzdevumiem iespējams atklāt viņu garīgo pasauli, dziļāko jūtu un pārdzīvojumu saturu.

Gorkijs norādījis uz to, ka sievietes izvirzīšana vadošos postenos, īpaši laukos, ir spilgtā padomju varas iekarojums, kas visā plašumā jāatspoguļo literatūrā. Modernās padomju zinātnes atradumu, modernās tehnikas pielietošana kolchozu lauksaimniecībā raksturo lauku intelligences lomu, parāda, kā strauji izzūd atšķirība starp pilsētām un laukiem. Jaunās komunistiskās epozinas un morāles īpašības kolchozniekos izrāda viņu valstiskais angāzums, boļševiku partijas lēmumu dziļā izpratnē, viņu spēja droši ieskatīties nākotnē, rītdienas vārdā virzīt tagadnes uzdevumus.

Visi šie daudzle kolchozu īstenības motīvi daudzkrāsaini izvērsti labāko padomju prozas darbos par kolchozu tematiku. Latviešu padomju prozā pa-

gaidām tie vēl atstāti novārtā vai arī skarti tikai virspusēji.

Debatēs V. Bērce teica, ka referenta izvirzītās prasības aktualas, jo latviešu literatūrā kolchozu dzīves attēlošanā tagad ir īsperis ļauns, svarīgs solis uz priekšu. Kā rāda pieredze, republikas dramaturģu, arī dzinieku neveiksmes, autori kolchozu īstenības stādījis sāk politiski un ideoloģiski nesagatavoti, kādā dzīve nesaskata galveno, vajadzīgo, savā daiļradē nespēj dot pietiekošu konkrētu materiālu vispārīnājumam.

J. Plaudis skarīto jautājumu gaismā runāja par romanu, pie kura viņš patlaban strādā, notēlot celtniecības panākumus vienā apvienotā Padomju Latvijas kolchozā. Centrālā tema — lookoopības attīstīšana, atsevišķu cilvēku izaušana kolektīvā ietekmē.

V. Lukss ierosināja radošo sekciju sanāksmē blakus tematiskām problēmām, kuru risināšana nepieciešama, izvirzīt arī jautājumus par meistariību.

Debatēs vēl runāja E. Damburs, J. Grants, M. Rudzītis, M. Zuntners. Prozas sekcija paredz tuvākā laikā organizēt sanāksmi, kurā iztirzās svarīgākos prozas meistari-bas jautājumus, bet pēc tam vairākas sekcijas sēdes par tematu «Kolchozu dzīves attēlojums padomju literatūrā» sarakstot republikas rajonos.

Starptautisko Staļina Miera premiju laureāti

PJETRO NENNI

Tālu aiz Itālijas robežām aizskanējis izcilā miera cīnītāja Pjetro Nenni vārds. So vārdu pazīst un cīnīti it visur, kur vienkārt, labas gribas cilvēki cīnās pret jauna kara kurinātājiem, par tautu drošību un mieru.

Pjetro Nenni dzimis 1891. gadā Faencē, sīkzemnieka ģimenē. Bet jau piecu gadu vecumā viņam jāmēro rūgtais bāreņu ceļš uz karaliskās Itālijas bāreņu patversmi. — Šie desmit gadi, — rakstīja vēlāk Nenni, — bija nepārtrauktas mokas, kas atstāja nedzīstošas vārtis manā bērna dvēselē. Vienīgais gaišais manā dzīvē bija grāmatas par Madzini un Garibaldi.

Līdz kādam Pjetro Nenni šais gados līdzer beztiesības, bada un trūkuma kausu, un kad aiz viņa aizkrit patversmes dzelzs durvis, viņš nolēmj veikt visu savu dzīvi, sociālas taisnības izkarošanai.

1908. gadā Nenni sāk strādāt keramikā rūpnīcā un ar visu sirdi iesaistās strādnieku kustībā. Seko pirmās streiks, atlašana no darba, brauciens uz Milānu — toreizējās revolucionārās Itālijas centru. 1909. gadā viņu — astoņpadsmit gadu vecu jaunekli — ievietoja jau par Meistradnieku republikāniskā 1904. gada cenzurā.

1911. gadā, Nenni ir viens no lielās demonstrācijas vadītājiem, kurā vērstas pret Itālijas karu Lībijā. Jauno miera cīnītāju smagi ievaino policija, kas izklīdina demonstrāciju. Forlījas tribunāls viņam kā «nemieru iniciatoram» piespriež cietuma sodu. Tā sākas cīņas gadi, kad mainās aktīva revolucionāra darbība ar ieslodzījumu cietumos.

1914. gadā, pēc kārtējās amnestijas, Nenni dodas uz fronti. Šeit, ierakumos, kā ierindas kareivis viņš iepazīst modernā kara šausmas, līdz galam izprot, kā interesēs plūst miljonu asinis un kas no tā profitē. — Es nezināju, — toreiz vēl marksistisko mācību par imperialistiskajiem kariem, — rakstīja vēlāk Nenni, — Bet tieši karš mani noveda pie revolucionārā socialisma — pie marksisma. — Pirmā pasaules kara gados republikānietis Nenni kļūst par socialistu.

1918. gadā Ziemeļitālijā uzliesmoja liels streiks. Nenni ir viens no tā iedvesmotājiem. Streiks pāraug spēcīgā politiskā demonstrācijā, kas kategoriski prasa izšķiršanos no visiem itāļu patriotiem — par vai pret revolūciju. Un — Nenni izšķiras, izšķiras uz visu mūžu, saistot savu likteni ar Itālijas darbalaužu likteni. 1920. gadā viņš iestājas Itālijas socialistiskajā partijā un drīz kļūst par vienu no tās līderiem. Vairākus gadus viņš ir «Avanti» redaktors, un šai antifasistiskās cīņas postenī viņš šausa un atmasko Musolini fašistiskos demagogus. 1926. gadā, kad par Itāliju satumst fašistiskā terora nakts, Nenni iesloga katorgas cietumā. Bet viņa draugi ir nomodā. Ar viņu palīdzību drosmīgajam revolucionāram izdodas piekārt bēdes un aizbēgt uz Franciju.

Cīņa turpinās. Francija kļūst viņam par otru dzimteni. Viņš pulcina ap sevi izkliedus un daļēji demoralizētās itāļu socialistu grupas, ietver stingru kursu uz savienību ar komunistu, uz darbalaužu apvienošanu cīņā pret fašismu. Nenni kļūst par socialistu un komunistu vienotās frontes konsekventu piekritēju, un kad šāda fronte izveidojas Spānijā, viņš ir gatavs to aizstāvēt, nežēlojot dzīvību.

Piecu piecu ar starptautiskā proletariāta labākajiem pārstāvjiem Pjetro Nenni cīnās pret vācu un itāļu fašistiem un viņu dienderi Franko. Viņš ir otrās Internacionālās brigādes komissars, kaujās vairākkārt tiek ievainots. Nenogurstoši viņš cīnās par vienotās frontes nostiprināšanu Spānijā. Bet trockisti un reformisti turpina savu melno darbu Spānijas republikā krīt. Nenni dodas atkal uz Parīzi.

Parīzē viņš piedzīvo otrā pasaules kara sākumu, Francijas kapitulāciju. Kara gados Nenni uzstājas kā nelokāms cīnītājs pret fašismu, kā uzticīgs socialisma lielvalsts draugs. Drūmajās 1941. gada oktobra dienās, kad vācu fašistu ordas laužas uz Maskavu, Nenni paraksta deklarāciju, kurā solidarizējas ar padomju tautas cīņu. Seko Petena pavēle — apcietināt drosmīgo revolucionāru, Nenni iesloga cietumā. Smagus mēnešus viņš pavadā tumšā un mitrā vieninieka kamerā. Bet ne brīdi viņu neatstāj ticība uzvarai.

Lai izrēķinātos ar nelokāmo antifasistu, Petens viņu izdod Itālijas reakcijai. Nenni važs nogādā uz Romu. 1943. gada jūnijā viņu iesloga katorgas cietumā. Spriedumā bija sacīts «uz mūžu». Bet 28. jūlijā Nenni kameras durvis tiek atvērtas. Pjetro Nenni atbrīvo. Viņa vietā kamerā iesloga citu — Itālijas diktatoru Musolini...

Pēc otrā pasaules kara beigām Nenni, kas vada socialistisko partiju, savienībā ar Itālijas komunistiem cīnās pret fašisma atliekām, pret ienīsto monarchiju, par republiku, Nenni piekoptā vienotās frontes politika izraisa neapraķstāmu naidu reakcijas nometnē. «Socialistiskā internacionāle» draud Nenni ar represijām. 1948. gadā Romu apmeklē «pats» Leons Blums. Pret vienoto fronti kapitalisma dienderi vērs visus ieročus: glaimus, draudus, solījumus, teroru. No socialistiem atšķēlās nodevējs Saragata un Pačardi, centrīsti un «neatkarīgie». Savus «padomus» sinjoram Nenni publicē Harolds Laskijs. Bet velti. Pjetro Nenni nesvārstās! Mēģinājumi iedragāt komunistu un socialistu vienoto fronti izjūk. — Mēs esam un paliekam komunistu sabiedrotie, — paziņoja Nenni pēdējā Itālijas socialistiskās partijas kongresā. Viņš labi atceras 1926. gadu Itālijā, 1933. gadu — Vācijā. Nē, fašisms netiks atkal pie varas Itālijā!

Pēc koalīcijas valdības demisijas — šai valdībā piedalījās komunisti un socialisti, un Nenni tālā bija ārlietu ministrs — Itālija pie varas nāk promaierkaniskā De Gasperi, Sforcas klīke, kas visosimms uzmauc itāļu tautai Maršala plāna iemauktus un tad ieļūdz Itāliju Atlantijas pakta kara ratos. Pār Itāliju, pār visu pasauli savilkās jauna kara draudi. Tais dienas Nenni nostājas itāļu patriotu — miera cīnītāju pirmajās rindās.

No parlamenta tribīnes, no «Avanti» slēim, sanūcēs, mīlinošs Pjetro Nenni pienāglo pie kara kurinātāju kauna staba jenkijū imperialismu, pārkašos amerikāņu vāgarus no kristīgo demokratu nometnes. Viņš prasa Itālijas izstāšanos no Atlantijas pakta, Itālijas atbrīvošanu no amerikāņu okupācijas, draudzīgu attiecību nodibināšanu starp Itāliju un Padomju Savienību.

Un jūk, kad visā pasaulē kā draudīga aibilde kara kurinātāju neģēlīgajiem nodomiem uzbango mūsaiķu varēnākā kustība — starptautiskā miera kustība, itāļu tauta izrauga Pjetro Nenni par Itālijas nacionālās miera piekritēju komitejas priekšsēdētāju, bet Vispasaules miera kongress vienbalsīgi ievēl viņu par Vispasaules Miera Padomes biroja priekšsēdētāja vietnieku.

Starptautiskajos kongresos un konferencēs, kurās plīvo zīle miera karogā, skan Pjetro Nenni jauneklīgās kvēles pilnā balsis. — Mēs, — definē viņš miera kustības raksturu pirmajā Vispasaules miera kongresā, — neesam miera lūdzēji vai pacifisti — mēs esam miera cīnītāji, miera kareivji! — Pats Nenni ir spilgts paraugs miera kustības kaujinieciskajam raksturam. Lai piedalītos nacionālās miera konferencēs un Vispasaules Miera Padomes sesijās, viņš — kam jau pāri 60 gadi — ne reizi vien riskē un bez vīzām nāriet kājam robežās...

Ar dzīlu gandarījumu un prieku pasaules tautas uzņēma zīnu par izcilās balvas — Starptautiskās Staļina Miera premijas — piešķiršanu Pjetro Nenni, taisnīgi saskatot šai aktā lielā antifasista un visas drosmīgās brīvību mīlošās itāļu tautas dzīlu godināšanu. — Pateicoties darbam, — teiktis Itālijas miera piekritēju Nacionālās komitejas ansveikums laureātam, — kādu Itālijas miera cīnītāju kustība veic Jūsu vadībā, mūsu zeme lemantotusi visu tautu mīlestību un cietu. Agresoru un kara kurinātāju kaitība nospiestā Itālija ir varens spēks cīņā par miera un civilizācijas cildēno lēlu.

Savā intervijā laikrakstam «Avanti» Pjetro Nenni sacīja: — Es uzskatu, ka Staļina Miera premijas piešķiršana man ir nevis manu personīgo, bet gan itāļu miera piekritēju kustības nopelni atzīšana... Staļina premijas piešķiršana ir savilņojošs apliecinājums tām simpatijām, ar kādām Padomju Savienība seko mūsu tautas cīņai par mieru.

Sie kautrie dzīli ievīstie vārdi liek raksturo Pjetro Nenni — nesavtīgi cīnītāju par mieru, savas tautas kvēlo patriotu, Padomju Savienības uzticamo draugu.

Daudz labu viencēlienu pašdarbības skatuvēm!

Repertuārs ir ne vien lielo, profesionālo teatru darbības pamats, tam izšķiroša loma arī mākslinieciskās pašdarbības dramatisko pulcīņu augšanā. Nekad vēl savā vēsturē latviešu tauta nav pieredzējusi tik plašu, daudzpusīgu mākslinieciskās pašdarbības pasākumu izveidošanos kā tagad. Arī skatuves mākslas pašdarbība mūsu republikā gāsniegusi ļoti augstu līmeni, to pierāda Ventspils arodbiedrību centrālā klubā kolektīvs, kas Vissavienības skatē Maskavā izrādīja Raima lugu «Pūt, vējiņi» un saņēma augstāko apbalvojumu. Skatītiskā pašdarbības dramatisko pulcīņu augšanu raksturo dalībnieku skaits pēdējā republikāniskajā dramatisko pulcīņu skatē, kurā piedalījās 1110 kolektīvi ar viencēlienu un vairākcēlienu lugām.

Mākslinieciskās pašdarbības dramatiskie pulcīni iauzguši par ļoti nopietnu spēku mūsu kultūras dzīvē, bet līdz ar to pieaugušas arī to prasības pēc daudz un labiem dramatiskiem darbiem. Pašdarbības skatuve vairs neapmierinās tikai ar isām lūdzinām, kuru darbība norisinājas dažās desmit minūtēs, kurās piedalās trīs četri cilvēki. Taču vēl joprojām trūkst vajadzīgo lugu pašdarbības skatuvei, un mākslinieciskās pašdarbības dalībnieki par to cel dibinātu trauksmi.

Ļoti daudzi pašdarbības kolektīvi jau tik nobrieduši, ka pievēršas nopietniem un lieliem inscenējumiem, izrāda labākos padomju dramaturgu darbus, krievu un latviešu klasiku lugas, bet arī šiem kolektīviem jāpāt nepieciešami viencēlieni, kas sagatavojami īsākā laikā un neprasa sarežģītu skatuves tehniku. Daudzi kolektīvi vēl nav izauzusi līdzlielām inscenējumiem, un tiem nepieciešama miniatūras un garāki viencēlieni. Pašdarbības kolektīvi ar savām prasībām pēc daudziem viencēlienu (lai būtu izvēles iespējama) un pēc lieliem viencēlienu (lai kolektīva darbs būtu sabiedriski politiski nozīmīgs) aizsteigušies tālu priekšā tam, ko sniedz mūsu dramaturģija. Divi trīs viencēlieni gadā, tas ir labākā gadījuma viis, ko latviešu padomju dramaturģija sniedz pašdarbības kolektīviem.

Dramaturģi zina, ka uzrakstīt labu viencēlienu nav viegli, dažkārt pat grūtāk kā uzrakstīt daudzcēlienu lugu. Skopi ierobežotā laikā, kādās trīsdesmit minūtēs, jāparāda padomju cilvēki darbībā, jāparāda pie tam tādi padomju cilvēku raksturi, kas noder iekšumam kā piemērs, izraisa skatītājos padomju patriotisma jūtas, darba mīlestību, pieņēmuma aozīnu, aicina arvien ciešāk saslēgt rindas cīņā par mieru, ar bolševistisku principālīti cīnās pret kapitalisma paliekām cilvēku apzinā. Visas tās temas, kas traktējamās daudzcēlienu lugās, paliek spēkā arī viencēlienu, Padomju cilvēku cīnītājs, jauna dzīves apgarots cēlāis tālīek arī viencēliena centrā, to bez tā nav un nevar būt padomju viencēliena. Tas nav siķe un nenozīmīgs notikums, ko var tēlot viencēlienā. Ikkurā darbā jājūt aiz šaurās skatuves sienām mūsu

socialistiskās Dzimtenes un padomju dzīves milzīgums, aiz dažiem cilvēkiem uz skatuves jājūt desmitiem miljoni padomju cilvēku. Labākajos padomju viencēlienos to arī jūt. Ja lasām P. Jalcēva «Taigu», tad ārēšes Zinas tēla, kas, pienākumu pildot, gatava upurēt savu personīgo laimi, saskatām tūkstošiem tādu pašu kļuus un pašreizējīgu padomju darbinieku. Annas Brodeles «Pienākumā» redzam latviešu tautas cīņu pret fašismu redzam, kā vienkārtšais dzelzceļa sargs ir ar mieru upurēt uzvarai savu dārgāko — dēlu, un pie tam rakstniece mūs pārliecina, ka tā jārikojas iekšumam godīgam padomju cilvēkam. Mārtiņš Zuntners savā viencēlienā «Nav dūmu bez uguns» pierāda, ka kolchoznieku kolektīvs palīdz izauzt Jurim Kramam, kas sapīnies spekulanta Gvelžā tiklos, un atkal skatītājs zina, ka tādas Kramus, kuriem vecās paliekas apzinā paīdz pārvarēt kolektīvu, vēl sastopam mūsu dzīvē.

Padomju māksla kalpo tautai, un tas sevišķi uzskatāmi, ja runā par dramaturģiju. Viencēlienu jāsakar visaktuālākās mūsu sadzīves temas, viencēlienu jākaro par padomju sabiedrības nepārtrauktu augšanu. Jāizslēdz no šī darba palaušanās uz pašpīsumu, kas, diemžēl, vēl līdz šim vērojama latviešu padomju dramaturģijā. Arī dramaturģu dalīdri par plānot, tai jānorit organizēti.

Visciešākā saskare ar pašdarbības dramatiskiem kolektīviem ir Republikāniskajam Tautas mākslas namam. Tautas mākslas nams ir informēts par to, kādas prasības nobriedušās kolektīvu, līdz pagājušā gada septembrim Tautas mākslas nams bija tā iestāde, kas organizēja viencēlienu dalīdri, ierosināja dramaturģus rakstīt par vajadzīgām temām, slēdza līgumus ar autoriem un arī pavairoja oriģināllugas un tulkojumus. Ievērojot pašdarbības repertuāra svarīgumu, LPSR Ministru Padome ar attiecīgu lēmumu izdarījusi ļoti svarīgus pārkārtojumus, kuru mērķis radīt visus apstākļus, lai pašdarbības kolektīvi saņemtu pietiekami daudz labu viencēlienu. Ar šo lēmumu lugu izdošana uzticēta Valsts izdevniecībai, pie kam Tautas mākslas nams ieteic, kādas lugas tulkojamas pašdarbības skatuves vajadzībām no krievu un citu brālīgo tautu valodām. Viencēlienu radīšanas organizācija uzticēta kopīgi Mākslas lietu pārvaldei un Latvijas Padomju rakstnieku savienībai. No lēmuma pagājuši jau vairāki mēneši, un tāpēc dibināti var jautāt, kā noritējis paredzētais jaunu viencēlienu organizēšanas darbs. Pa šo laiku Rakstnieku savienības dramaturģijas sekcija nav apspriedusi nevienu viencēlienu, to vienkārtši nav bijis ko apspriest. Organizācijas darbam vajadzētu noritēt divās līnijās, cieši saskatotā Mākslas lietu pārvaldes un Rakstnieku savienības sadarbībā. Mākslas lietu pārvaldei jāorganizē autori, tāpat kā tas notiek, rūpējoties par republikas profesionālo teatru repertuāru. Ierosmē jānāk šai ziņā arī no pārvaldes puses, negaidot, ka pašplūsmas ceļā autoriem ienāks prātā

uzrakstīt viencēlienu un tad to nest uz Mākslas lietu pārvaldi. Rakstnieku savienības uzdevums ir rosināt dramaturģus gādāt viencēlienu repertuāru, sniegt radošu palīdzību un biedrību kritiku autoriem, apspriest jaunos viencēlienus, aizrādīt uz ideoloģiskām kļūdām un mākslinieciskajiem trūkumiem tajos. Patš par sevi saprotams, ka darbā nepieciešama arī Tautas mākslas nama līdzdalība, kurā koncentrējas kā praktiskā darba pieredze, tā arī kolektīvu prasības.

Viencēlienu organizēšanas darbs vēl līdz šim nav saskaņots, izņemot vienu kopīgu pasākumu: izsudināto viencēlienu konkursu 1952. gadam. Konkurss ir laba lieta un tas, jācer, dos vairākus labus viencēlienus, bet tas nekādā ziņā neatlauj atstāt novārtā uzmanību tam, kā autori savā dalīdā iedlāno darbu pie viencēlienu. Līdz konkursa termiņam (1952. gada 29. februārim) palikuši nepilni 2 mēneši, būtu nepareizi, ja šai laikā mērkietīgs organizācijas darbs ar noteiktiem autoriem, par noteiktām aktuālām un nepieciešamām temām netiktu veikts, jo kādus darbus, par kādām temām un kādā meistarības līmenī dos nākošais konkurss, to iepriekš nevar zināt.

Runājot par nākošo konkursu, jau leikušā jādoda par iepriekšējo konkursu pieredzes izmantošanu. Pēdējā viencēlienu konkursā 1950. gadā godalgoja piecus viencēlienus un bez tam vēl premēja sešus tādus, kas jāpārstrādā. No pēdējiem sešiem viencēlienu tikai viens tika pavairots, citiem vārdiem — tikai viens no sešiem autoriem, kuru darbi bija lietišķi ievērojami, cienīgi, spēja ar savu darbu tikt galā. Pieci jauni autori nesānēja vajadzīgo palīdzību, un viņu darbi tā arī palika līdz galam neizstrādāti un nepublicēti. Vēl lielāks skaits atzīmētu autoru bija daudzcēlienu lugu konkursā, bet arī no tiem neviena nav publicēta. Šie fakti liecina, ka jādoda, kā organizēt konkrētu palīdzību tiem autoriem, kuri konkursos tiek atzīmēti, bet kuru darbos vēl ir idejiski trūkumi, kuru darbi vēl uzrakstīti bez pietiekamas meistarības. Šis pienākums pirmā kārtā guļstas uz Rakstnieku savienību.

Lai izpildītu Ministru Padomes lēmumu, lai organizētu daudz un labu viencēlienu radīšanu, nekavējoties likvidējams sadrumstalotība darbā. Jāatrod forma, kā koordinēt visu to iestāžu un organizāciju sadarbību, kuru pienākums rūpēties par pašdarbības repertuāru (Mākslas lietu pārvalde, Rakstnieku savienība, Tautas mākslas nams un Valsts izdevniecība). Ar sarakstīšanas un gādījuma veida sanāksmēm šeit nezin vai būs līdzēts, un tādēļ turpināties līdzšinējais stāvoklis, kad viens uz otru gaida. Šāda nenormāla parādība ir likvidējama.

Mākslinieciskās pašdarbības, īpaši skatuves mākslas kolektīvu uzplaukums republikā prasa, lai RS un Valsts izdevniecība jau tuvākā laikā atrisina jaunu viencēlienu radīšanas un izdošanas jautājumus.

Voldemārs Sauleskalns

Pret novecojušos uzskatu popularizēšanu padomju dramaturģijas teorijā

Pārskatot žurnāla «Karogs» 1951. gada gādumu, ar gandarījumu konstatējam, ka redakcija kļuvusi krietni operatīvāka teoretisku rakstu organizēšanā. Gada otrā pusē «Karoga» interešu lokā ievirzīties arī sevišķi svarīgais dramaturģijas teorijas novads. Tas katrā ziņā ansveicami.

Bet, ja tematiski šādu rakstu ievietošana žurnālā vērtējama pozitīvi, tad saturā zinā tieši beidzamais «Karoga» publicētais raksts ar daudzsolīgo virsrakstu «Daži dramaturģijas tehnikas jautājumi» sagādā vilānos Līkās, ka šeit autors prof. Mihaīls Jakovlevs būs piešķīries taisni padomju dramaturģijas tehnikas jautājumiem, — bet tas nav noticis.

«Problema pēti formu tās vienotībā ar saturu, paturēt prātā, ka iepriekš formā saturs ir noteicošais, primārais — šī problema ir viena no galvenajām padomju literatūras zinātnes, kritikas un mūsu rakstnieku dalīdādes problemām», — ar šādiem vārdiem prof. Jakovlevs sāk savu rakstu. Tas ir konstatējums, pret kuru nevar būt nekā iebilstama. Bet tālāk, praktiski risknot savu tematu autors šo pareizo sākuma deklarāciju piemirst un runā par formu pilnīgā atšķelībā no satura.

Ja rakstā nebūtu minēti daži marksisma-leninisma klasiku citāti un garām ejot norādīts uz padomju dramaturģijas patstāvīgajiem dalīdādes ceļiem, tad nevarētu pasacīt, kādā laikā metā un sabiedriskā iekārtā autors to sacerējis. Apūkojot dramaturģijas tehnoloģiju, tiek cītēts gan antīkais Aristotels, gan vācu buržuāziskais teoretikis Freitags, bet absolūti neviens padomju dramaturģijas pētnieks. Gaigā aizmirsts arī Beīniskis, ne vārda par tiem būtiskajiem svarīgajiem jauninājumiem, kādus dramaturģijas tehnikā

ieviesuši Čehovs un Gorkijs! Šis apstākļi lasītājam jau rada nīrmo izbrīnu.

Tālāk, Analizējot dažādās dramatiskās sacerējuma uzbūves fazes, autors nāk ar veselu virkni kailu angļojumu bez tuvākiem paskaidrojumiem un praktiskiem piemēriem. Jau šāda piecīta pati par sevi kritizējama, — bet vēl launāk ir tad ja atklājas, ka daļa no šiem kategoriskajiem pavēstītajiem likumiem īstenībā jau novecojušies, dzīves atmeti.

Nekādā ziņā nevar piekrist prof. Jakovleva uzskatam par dramatiskās darbības atrisinājumu. Viņš raksta: «Jau nekādā laikā drama tiecas uz «spēli» ar nobeigumu, cenšoties pārsteigt un pievīt skatītāja iedomu, kas, protams, rada lielu teatralu efektu. Atrisinājumu kam kā dramas beigām jābūt negaidītam, citādam, nekā iedomāties skatītājs». Kas tā par «jaunākā laikā dramaturģijas» kas dzēnas pēc teatraliem efektiem? Padomju dramatika uzdevums: nav mulsināt un pievīt skatītāju, viņam nav jācenšas pēc šādas taisītas teatralības. Spriedums, kas prasa skatītāja pārsteigšanu par katru cenu, radies tālā laikā, kad buržuāziskajā mākslā valdīja Skriba un Leguē intrigu dramaturģijas mode. Prof. Jakovlevs raksta: «Kā šķiras tips — konkrētu tīkumu vai netīkumu iemiesojuma attēlojums dramaturģijas šķiriskās «maskas» panēmiens: šo raksturošanas panēmienu, kas galvenokārt izseclnāts no comedia del arte, liefoja arī tādi krievu dramaturģi kā Gogolis, Ostrovskis, to lieto arī mūsu dienu dramaturģi». Nē. Gogola un Ostrovskā darbu personas nu gan nav nekādās «maskās», bet patiesi dzīvi, realistiski tēli, kuriem nevar atrast nekā kopīga ar delarta marionetēm! Tāpat

padomju lugu autori veido savus tēlus pēc principa «tipiski raksturi tipiskos apstākļos», nevis darina tos kā kaut kādu vispārīgu īpašību personifikācijas.

Padomju dramaturģijā novecojis ir arī uzskats, ka «pēc dramatiskā trakējuma raksturi var būt tieši (psihika atbilst rīcībai) un netieši (pašraksturojums, citu personu atsauksmes, piezīmes par raksturu remarkās)». Laut personai pašai sevi raksturot deklarācijās vai parādīt to vienīgi citu vērtējumā, — tā ir tikai vājas dramaturģijas pazīme, un netiešam raksturojumam piešķirt pilsona tiesības padomju dramaturģijas teorijā nav nekāda pamata.

Vispār daudzi buržuāzisko teoretiku ļoti apšaubāmie spriedelējumi un secinājumi rakstā uzskaitīti bez kāda kritiskā piegādāna, autora vērtējuma. Stāvokli neglābi arī autora piezīme, ka «padomju dzīves īstenību un tās spēku, ietvertu mākslinieciskā formā, nedrīkst ierobežot un kropļot nekādi konvencionāli nosacījumi». No padomju dramaturģijas taču rakstā nav neviena paša piemēra!

Ja «Karoga» redakcija, šo rakstu publicēdama, gribējusi palīdzēt jaunajam dramatikam lugu rakstības tehnoloģijas apgūšanā, tad šāds mērķis nav aizsniegts. Nerunājot jau par to, ka daudzās definīcijas ir stipri miglānā, nespecialistam grūti izprotamas, šo atzīmētie piemēri atklāj arī nopietnas kļūdas, kas var jaunos autorus tikai dezorientēt. Dažu domu fragmentarisma dēļ arī rodas jautājums — vai tas nav kāda plašāka teoretiska darba sāksimjums? Bet ar ko tādā gadījumā izskaidrojama padomju dramaturģijas pieredzes ignorēšana?

Dirigenta Leonida Vignera koncerts Ļeņingradā

Viens no daudzajiem abonementu koncertiem Ļeņingradas Valsts filharmonijā bija veltīts Latvijas, Lietuvas un Igaunijas komponistiem. Stalina premijas laureātiem. Par dirigentu šai koncertā bija uzacīnāts Latvijas PSR Nopelniem bagātais mākslas darbinieks Leonids Vigners.

Vakaru atklāja ar Jāņa Ivānova 6. simfoniju. Simfonija pieder pie tiem darbiem, kas klausītājiem ar katru reizi vairāk iepatikas, paver arvien jaunus muzikālas ainas. Ļeņingradieši to jau vairākkārt dzirdējuši un sava simfoniskā orķestra teicamajā izpildījumā un atskaņojumam sekoja ar interesi. Pie simfonijas izpildījuma tomēr jāatzīmē, ka blakus nevainojamam skaņumam un precizitātei pietrūka siltākas izjūtas, sevišķi stādnieku grupu pūstošajās temās, kuru simfonijas pirmās trīs daļās ir tik daudz; par maz bija jūtama iedziļināšanās muzikas būtībā, cenšanās dzīvot līdzīdīgā. IV daļa ar savu himnisko pacīlājošo raksturu toties izkanceja un pārliecinoši. Adolfs Skulte koncertā bija pārstāvēta ar adagio no baleta «Brīvības saikne».

Lietuviešu komponisti neilgā laikā saņēmuši Stalina premiju par diviem lielākajiem vijolārdiem: Dvariona vijolkoncertu un Vainunu «Rapsodiju» par lietuviešu tautas dziesmām. Šā koncerta programā bija uzņemti Vainuna, kas komponējis fakultāti beidzis Rīgā, pie Jāzepa Vītola. Viņa rapsodija ir viens no pirmajiem šāda veida virtuozajiem darbiem padomju vijolliteratūrā. Šis rapsodijas un Dvariona koncerta rašanās lielā mērā ietekmējusi Vīnas vijolnieka Livonta aktīvo līdzdalību vijoles partijas izveidošanā. Ar šai koncertā viņš spēlēja rapsodijas solo partiju. Livonta atskaņojums pārliecinoši muzikāli, bet ar tendenci uz pārforsēšanu, tā dažviet zaudējot vijoles dabīgo skaņu.

Koncertu noslēdza igauņu komponista Eizena Kapa svita no baleta «Kalevipoega». Pirmās divas daļas — Kalevipoega deļa ar salas meiteni, un Kāreļu-somu deļa, — bija veiksmīgākie posmi koncertā, kur orķestris ar dirigentu Leonidu Vigneru sasniedza vislielāko vienību un dziļi savilpoja klausītājus. Svita izcēlās ar ziemeļniecisko kolorītu, spīdīgajiem ritmiem un dzidro instrumentāciju.

Klātesošos autorus Eizenu Kapu un Vainunu, kā arī dirigentu Leonidu Vigneru publika jūsmīgi sumināja. Nākamajā dienā pēc Baltijas republiku komponistu darbiem veltītā koncerta sapulcējās vairāk nekā 80 muzikāli interesenti, lai kopīgi apspriestu dzirdēto.

Jānis Dūmiņš, Ļeņingradas Valsts konservatorijas aspirants

SATIRA UN HUMORS — BARGI CĪŅAS IEROČI

Satīras un humora žanrs katras tautas progresīvajā literatūrā jau kopš tālas senatnes ienēmu vienu no svarīgākajām vietām. Šai žanrā radītie darbi arvien iegūst popularitāti vispārējās lasītāju masās ar savu kaujinieciskā nostāju pret darbaļaužu apspiecējiem, pret reakcionāriem idejām un to aizstāvējiem, pret katru veida tumsonību, gara nabadzību. Tādēļ satīriskie un humoristiskie daiļdarbi tulkumos ātri vien kļuvi pazīstami arī citām tautām. Tas īpaši sakāms par krievu klasiskās un padomju literatūras izcilajiem paraugiem. Gribojedova, Gogola, Nekrasova, Saltykova-Ščedrīna, Maksima Gorkija, Demjana Bednija, V. Majakovska, S. Maršaka, S. Mičalkova un citu satīra un humora tālu izplatās ne vien Padomju Dzimtenē, bet arī tautas demokrātijas zemēs, Krievijas Tautas Republikā un citur.

Arī latviešu klasiskās literatūras mantojumā bagāts fakts, kas liecina, ka satīra un humors ir bijis iespējams cīņas ierocis, ko veiksmīgi pielietojusi gan J. Alunāns, brāļi Kaudzīši, Pērsētijs un Doku Atis, gan Ed. Veidenbaums, L. Paegle un jo plaši tautas dzejnieks J. Rainis, kura daiļradē satīra un humors spēcīgi runā gan dzijas, gan dramaturģijas novados. Šis tradīcijas līdz mūsu dienām turpina un virza tālāk Andrejs Upītis savos romānos un komēdijās, fabulās un satīriskajos dzejoļos. Blakus A. Upītim savos prozas un dramaturģijas darbos spilgtus satīriskus notēlojumus un raksturojumus sniedz V. Lācis, A. Grigulis, A. Brodele, E. Zālīte un J. Vanags. Taču apstākļi, ka latviešu padomju dramaturģijā pēdējā laikā sarakstītās komēdijas nav guvušas ievērojamāku atzinību, ka periodikā pavisam reta parādība ir humora un asas satīras pieeļinātā stāsts, isais stāsts un pat lasītājos vispopulārākais prozas paveids — feļetons, liecina par šī žanra neaktivitāti mūsu republikā. Tādēļ apsvēlcama parādība, ka vairāki Padomju Latvijas dzejnieki — Fr. Rokpeinis (jau kopš Tēvijas kara gadiem, pēdējā laikā mazāk), V. Lukss, M. Kempe, J. Vanags, arī P. Sils un A. Balodis arvien biežāk vāc aizdzīvīnāt satīras un humora tradīcijas dzejā, vērsties pret kara kurinātājiem — amerikāņu un angļu reakcionāriem, kā arī pret kapitalistiskās pagātnes sārņiem lauku apdzī.

Šajā sakarībā kā panākums jāatzīmē Padomju Latvijas dzejnieku darbu publicēšana krievu valodā tulkotās dzejas krājumā «Satīra un humors Padomju Savienības tautu dzejā». Tā sastādītājs un visu iespiesto dzejoļu tulkotājs B. Timofejevs veicis lielu interesantu darbu: savācis kopā plašu

un bagātīgu satīriskās un humoristiskās dzejas klāstu, kas iespējami parādās šo literatūras žanra specifiku, mērķtiecību, lielo sabiedriski politisko nozīmību. Krājumā lasāmi 24 Padomju Savienības tautību vairāk nekā 75 dzejnieku turpat 200 dzejoļi, no kuriem puse radīta pirmspadomju laikmetos un otra puse padomju socialistiskajos apstākļos.

Pirmspadomju satīru un humoru krājumā pārstāvēti nānaju, udmurtu, kareļu-somu, tadziku un citu padomju tautu pagātnes folkloras materiāli, ukraiņu autoru (G. Skovoroda, L. Borovkovska, T. Ševčenko, I. Franko, L. Ukrainka), baltkrievu dzejnieku (F. Božuseviča, J. Kupaļas), kazachu (A. Kunanbajeva, Džambula), gruziņu (G. Orbellani, I. Cavtavadzes, A. Cereleti), azerbaidžāņu, lietuviu (L. Donelaiša, Maļona), armēņu, igauņu (L. Koldulas), tāpat turkmeņu (Mach-tum-kuli, Kemine), baškīru, komi, osetīnu (K. Hetagurova), evenku un citu dzejnieku daiļrade, kas nesaudzīgi vērsās pret feodāliem, pret muļžniekiem, pret dažādu reliģisko kultu pārstāvējiem — nātarniekiem, visdažādāko pasugu un nokrāsu kapitalistiem, darbaļaužu izsūcējiem un viņu interešu aizstāvējiem — pret liberāliem un menševikiem, visnīknākajiem proletariāta interešu nodevējiem.

Latviešu pirmspadomju satīrisko dzeju krājumā raksturo tautas dzejnieka Raina daiļrade — pavisam 13 dzejoļi, kuri parāda Raini kā vienu no labākajiem satīras pārstāvējiem, kura spīdīgākie darbi stāv cienīgi blakus citu padomju tautu literatūras klasiku satīriskajai dzejai. Varētu vienīgi vēlēties, lai krājumā būtu lasāmi arī Doku Ata, L. Paegles atsevišķi darbi, bet jo īpaši A. Upīša fabulas un satīriskie dzejoļi, kam latviešu satīras žanrā svarīga vieta buržuāzisko nacionalistu un menševiku atmakošanā.

Padomju laikmetā arī satīras un humora žanrs ieguvis jaunas īpašības, augstāku, idejiski un mākslinieciski vēl nozīmīgāku vietu literatūrā, ko nosaka socialistiskā īstenība, ekspluatatoru šķiru likvidēšana, padomju tautu dziļie uzdevumi komunistiskās sabiedrības veidošanā. Lasītājus krājumā valdzināt valdzina dzeja, kura sarakstīta padomju varas apstākļos, kas bargi vērsās pret padomju tautas ienaidniekiem, sākot jau no Oktobra revolūcijas un pilsonu kara dienām, līdz pat pēdējam laikam, kad padomju tautu dzejnieku satīras asās bultas trāpīgi ker miera, demokrātijas, un sociālisma ienaidniekus visā pasaulē, visas progresīvās cilvēces acu priekšā atmasko jauna pasaules kara kurinātāju noziedzīgos plānus. Par to runā ukraiņu dzejnieku Pavlo Tičinas («Čuka Napoleona lomē»), M. Bažana, S. Oleņika («Diplomats»), «Sers Makitra», A. Maļiško dzejoļi, baltkrievu dzejnieka

K. Krapivas satīra «Vaboles pēc Maršala plāna», azerbaidžāņu S. Vurguna darbs «Londonas vecene», armēņu M. Korjuna fabula «Amerikāņu biznesmens», igauņu dzejnieku F. Kotas un R. Parves, daudzu citu autoru dzēlīgās vārsmas. Šai tematikai veltīti arī krājumā publicētie latviešu padomju dzejnieku dzejoļi: Jūlija Vanaga «Sera Lemba pārdoms», Mirdzas Kempes «Lielie rimas» un Andreja Baloža «Fabula par vārdem». Bez šiem darbiem tajā lasāms vēl J. Vanaga dzejoļis «Ilens maisā» un P. Sila fabula «Zagatas».

Nevar nepamēinēt arī atsevišķus recenzējamās grāmatas trūkumus, uz kuriem norādīts jau centrālajā presē (S. Sveceva raksts žurnālā «Novij Mir» 1951. gada 11. numurā). Protams, parasta biezuma almanahā (tajā 262 lappuses) nav iespējams parādīt visu padomju tautu dzejnieku (atskaitot krievu dzejnieku, kuri krājumā nav pārstāvēti) sarakstīto ārkārtīgi plašo un bagātīgo satīriskās un humoristiskās dzejas devu. Tādēļ krājumā esošais materiāls, kas katrā tautībā sakārtots vēsturiskā secībā, lasītājus tikai vispārējā līnijā iepazīstina ar šā žanra daiļrades paraugiem, bet tie tikai aptuveni raksturo dzejnieku pārstāvēto tautu sabiedriski politiskās šķiru attieksmes un cīņas pagātnē. Lielā mērā krājuma vērtību mazina arī tas, ka tajā nav kaut cik plašāku komentāru par atsevišķiem dzejniekiem un viņu satīriskajiem darbiem, laikmetu un apstākļiem, kad tie radusies.

Neskatoties uz to, ka dzejoļu tulko-tājs B. Timofejevs strādājis vislabākās gribas un nodomu vadītā, nav īsti normaia arī parādība, ka šajā gadījumā viņš viens pats atdzejojis vairāk nekā 75 dažādu autoru darbus, kas sarakstīti, aptuveni rēķinot, kādās 15 valodās. Tulkotājs tās visas nepārvēlā, kādēļ arī vadīties galvenokārt tikai no parindieniem. Acīm redzot, tas noticis arī ar dzejoļiem, kas tulkti no latviešu valodas, jo, piemēram, virknei Raina satīrām tulkojuma ir svarīgi stila trūkumi; nav ievērots oriģinālu pant-mērs, atsevišķi dzejoļi («Filistria»), kuriem oriģinālā nav atskaņu, tulkojumā pārvēidoti atskanošā rindas.

Visumā krājums «Satīra un humors Padomju Savienības tautu dzejā» ir vērtīgs ieguvums šā žanra popularizēšanā. Tajā lasītājiem, dota iespēja iepazīties ar citu padomju tautu klasisko un padomju dzejnieku sasniegumiem satīras un humora jautā. Krājuma rosinā Padomju Latvijas dzejniekus, tāpat prozaikus un dramaturģus, arvien vairāk pievērsties satīras un humora žanram, pielietot šo aso un bargo ieroci cīņā pret visu savu laiku pārdzīvotājiem, visiem, kas mēģina kavēt progresīvās cilvēces cīņu par mieru.

Meinhardš Rudzītis

Rumanijas mākslinieku koncerti Maskavā

Sinīs dienās Maskavā ar lieliem panākumiem viesojās Rumanijas Valsts Barbu Lautaru vārdā nosauktais tautas instrumentu orķestris, solisti un Bukarestas «Darba jaunatnes savienības» deju ansamblis. Maskavas darbaļaudim radusies iespēja iepazīties ar rumāņu tautas muzikas un dejas mākslu, kas te reprezentēta tiešām pirmšķirīgā izpildījumā.

Rumanijā, pēc atbrīvošanas no vācu fašistu un rumāņu kapitalistu jūga, neredzētj strauji aug un attīstās visas ekonomiskās un kultūras dzīves nozares un līdz ar to arī tautas māksla. Rumanijas valdība un partija sniedz lielu atbalstu tautas mākslas celšanai. Jau otro reizi Rumanijā šogad noticis mākslinieciskās pašdarbības festivāls, kura noslēgumā piedalījās vairāki tūkstoši dalībnieku.

Bukarestas «Darba jaunatnes savienības» ansamblis un Rumanijas Valsts tautas instrumentu orķestris plaši pazīstami ne tikai Rumanijā, bet arī citās tautas demokrātijas valstīs. Savā 5 gadu pastāvēšanas laikā tie daudz koncertos iepazīstinājuši Rumanijas un citu tautas demokrātijas valstu darbaļaudis ar rumāņu un brālīgo tautu mākslu.

No sākuma mazas jauniešu grupas, kas pēc Rumanijas atbrīvošanas ar prieku sāka popularizēt tautas mākslu, «Darba jaunatnes savienības» ansamblis izaudzis par lielu un spēcīgu ansambli, kura sastāvā ir gandrīz 800 dalībnieku — koris, orķestris, deju ansamblis un solisti.

Ansamblis ar lieliem panākumiem piedalījies visos Vispasaules demokrātiskās jaunatnes festivālos Pragā, Budapeštā un Berlīnē, gūdam augstas atzinības balvas.

Maskavā pašreiz viesojas daļa deju ansambļa un orķestra 110 cilvēku sastāvā. Pirmais koncerts notika 25. decembrī P. Caikovska vārdā nosauktajā koncertzālē.

Koncertu atklāja Valsts tautas instrumentu orķestris. Tā sastāvā daudz solistu, kuri spoži izpilda solo priekšnesumus uz dažādiem tautas instrumentiem. Tā Rumanijas Nopelniem bagātais mākslinieks Fenika Luka virtuozī pārvalda tautas instrumentu nai. Orķestra dirigents Niku Stanesku ir teicams vijolnieks.

Deju ansambli vada Aurelija Seuci-janu, kura lieliski pārzina rumāņu tautas deju mākslu. Viņas vadībā ansamblis izaudzis par izcilu kolektīvu, kura repertuārs ir daudz rumāņu un brālīgo tautu deju. Ansambļa viesosies Padomju Savienībā gandrīz mēnesi. Parēdžēti koncerti arī Ļeņingradā, Stāļingradā, Kaļiņinā.

Br. Friede

M. Gorkijs — Krievijas avangarda lomas vēstītājs divu pasaulu cīņā

Prof. M. ŠACS-ANINS

Volgas krastos, kur atradās jaunās pasaules ģenālā ideoloģa V. I. Lenina sēpulis, atskanēja arī lielā mākslinieka un publicista, socialistiskā realisma ciltstēva M. Gorkija balsis. Jo augstāk bangoja strādnieku revolucionārās kustības viļņi Krievijā, jo vairāk Gorkijs publicētais pievērsās bolševisma idejām. 1905. gada revolūcijas palīdzēja viņam nākt pie plnīgi skaidras atziņas, ka jaunā, darba Krievijā uzvarēs veco, muļžnieku un birokratu, tirgoņu un rūpnieku Krieviju. No citās pusēs, Gorkijs aizvien skaidrāk apzinājās, ka šai jaunajai revolucionarajai Krievijai būs avangarda loma darba un kapitāla vispasaules cīņā.

Rakstnieks aktīvi piedalījās 1905. gada revolūcijā. Uz varonīgās Krasnaja Presas tona mākslinieka-publicista acu priekšā visā savā atbaldošajā kailumā nostāļās aizvien dziļāka panikuma pie-nieklētā buržuāziskā pasaule. Tieši šajā 1906. gada, iepazīties ar dzīvi ārzemēs, Gorkijs raksta savus sarkastiskos pamfletus par kapitalistiskajām zemēm, par bankieru nopelnināto, kādreiz «skaisto Franciju». Ar sašutumu Gorkijs atsaucas par augstbrātīgajiem angļiem, kas uzskata sevi par «augstāku rasu», un par vācu labējo socialdemokrātu mietpilsonisko pašapmierinātību. Jau tālāk Gorkijs apzinājās, cik lielā mērā revolucionārā demokrātiskā Krievija ir pārkāpa par vilus demokrātijas zemi — Amerikas Savienotajām Valstīm, par šo «Dzeltenā sātna» valstību.

1906. gada Gorkijs raksta I. Ladižnikovam: «Mēs esam tālu priekšā šai brīvajai Amerikai, neraugoties uz visām mūsu nelaimēm! Tas sevišķi skaidri saredzams, kad salīdzini šējie-

nes fermeru vai strādnieku ar mūsu zemniekiem un strādniekiem.»

Dziļi iepazīšanās ar buržuāzisko Eiropu, ar tās sabiedrību un kultūru deva rakstniekam iespēju atklāt progresīvas krievu literatūras idejisko un māksliniecisko pārkāpumu, salīdzinot ar buržuāzisko Rietumu literatūru. «Eiropas literatūras attīstības vēsturē, — rakstīja Gorkijs 1908. gadā, — mūsu jaunā literatūra ir apbrīnojams fenomens: es nebušu pārspējījis patiesību, pasakot, ka neviena no Rietumu literatūrām nav iegājusi dzīvē ar tādu spēku un ātrumu, kādā mēs, apzī-binošā talanta spožumā.»

Tādējādi Gorkijs jau XIX gadsimta beigās un XX gadsimta sākumā skaidri un precīzi atklājis Krievijas avangarda lomu pasaules kultūras attīstībā. Ārzemēs pavadītajā laikā (1906. — 1913. g.) Gorkijs ar katru gadu aizvien vairāk pārliecinājās, ka imperialistiskās pasaules sabiedrība un kultūra strauji slīd lejup saimrā un sabrukumā. Rakstnieks ar sašutumu šausīja gan līnā tiesas, gan rasu diskrimināciju, gan buržuāziskās preses pērkamību. Jau mūsu gadsimta sākumā Gorkijs skaidri un precīzi formulēja Volstrita magnātu pamatprincipu: «Labai valdībai nedrīkst būt socialistu... Cīņai pret socialistiem nepieciešams vairāk reliģijas un kareļļu.»

Rakstnieks bolševiks ar sašutumu vēroja, kā Dzeltenā sātna priesteri, kurus pārņēmusi neprātīga iedzīvošanās kāre, grūž tautas nabadzības un izmisuma bezdibeni. Bet jau toreiz, apmēram pirms pusgadsimta, Gorkijs redzēja, ka vecās pasaules dzīlēs rodas jaunā asni. Lasītājs atceras «loti bālu un vāju jaunieti pie laternas» no «Dzeltenā sātna pilsētas». «Man liekas, — rakstīja Gorkijs 1906. gadā, — es saprotu, par ko viņš domā, ko viņš grib — lai viņam būtu milzu rokās ar

baismīgu spēku un spārnī aiz muguras... Tas tāpēc, lai kādreiz dienā paceltos virs pilsētas, nolaižu tajā rokas, kā divas tēraudas sviras, un visu tajā samaisītu atkrīrumu un pišu kau-dzē — kļēdus un pēries, zeltu un vergu miesas, stiklu un miljonarus, dub-lus, idiotus, dievnamus, kokus, ko sa-lindējuši netīrumi, un šos mūķīgos daudzstāvu «debesskrāpiņus», visu, visu pilsētu — čupā, chaosā.»

Vai tad šis jaunā darba rūka — cī-nītāja tēls nav lielā rakstnieka novē-lējums ASV darbaļaudim mūsu dienās? Vai viņiem nav izvirzījies ļoti aktuāls uzdevums padarīt nekaitīgus Dzeltenā sātna mūsdienu priesterus, atombum-bas pielūdzējus, kas zaudējuši prātu aiz alkātības un bailēs no nākotnes? Atsedzot imperialistisko Rietumu sa-līšanas procesu, Gorkijs aizvien skaid-rāk redz, ka krievu tauta izvirzās pa-saules vēstures avanscēnā. 1913. gada janvārī Gorkijs raksta:

«Krievu tauta, krievu zemnieks ne-pavisam nav tas mežonis, par kuru ei-ropešiem stāstīja krievu valdības dien-deri. Krieviju vajag mīlēt, tā ir to vērts, tā ir bagāta ar lieliem spēkiem un ar apburušo skaistumu.»

Šis revolucionāri patriotiskais patoss padarīja Gorkiju par Lenina un Stalina cīņu biedru, atklājot Krievijas radošās iespējas pasaules kultūras atjaunošanas laukā.

Drīzumā pēc Gorkija pārbrūkšanas Krievijā sākās pirmais pasaules karš. Tajā lielais humanists saskatīja visas pazīmes, ka sākusies vecās pasaules agonija. Revolūcijas vētras pūtns, «Le-topis» redaktors, jūta, ka pienācis brī-dis, kad lielā krievu tauta pateiks pasaulei savu jauno vārdu. Un šis vārds atskanēja lielā Oktobra dienās.

III

Lielā Oktobra socialistiskā revolu-cija pacēla Gorkija mākslinieciskā un publicista daiļradi jaunā, augstākā pa-

kāpē. Viņš nīlnībā izbrata, ka jaunā — socialisma, demokrātijas un miera — pasaule ieguvusi drošu, stabili teri-toriālu bāzi zemeslodes vienā sestda-lā — visas pasaules darbaļaužu tēv-mē. Krievijas avangarda loma divu pa-saulu cīņā guva spilgtu izpaušmi ar to, ka Lenins un Stalins ģenāli vadīja darbaļaužu atbrīvošanās kustību. Lie-lais Oktobris sastāna Gorkiju jaunās dzīves celtņnieku pirmajās rindās.

Runājot mītiņā 1918. gada 19. de-cembrī, Gorkijs deva raksturīgu novē-rējumu par Oktobra revolūcijas nozī-mi vispasaules mērogā: «... Krievija, ar vēstures gribu uzņēmusies socialisma priekšpulka armijas lomu, godam un ar panākumiem veiks šo grūto, lielo uzdevumu un aizraus visas tautas ra-dīt jaunu dzīvi: «...visi raugās uz krievu tautu ar stipru ticību, ar pār-liecību, ka tā cīnīsies un varenī izpildīs lomu, ko tā uzņēmusies, un kļūs par spēku, kas atbrīvo pasauli no pagātnes sardzējušām važām...».

Krievu tauta piepildīja šīs visas pa-saules labāko cilvēku cerības.

Rakstnieks dziļi un vispusīgi pazina savu tautu, tās pagātni un tagadni. Viņam tāpat bija iespēja ilgus gadus iepazīties ar citu pasaules tautu sa-biedriskām parādībām un kultūru.

1921. gadā Gorkijs atkal bija Rie-tumos. Tur viņš kļuva par jaunās, so-cialistiskās kultūras pārstāvi un pro-pagandētāju kapitalistiskajā ielenkumā. Viņš guva iespēju tieši, pašā acīm sa-līdzināt vecās un jaunās pasaules dzī-ves iekārto. Nesaraucāmām saitēm sa-lētijs savu daiļradi ar Lenina un Stalina darbu. Gorkijs drosmīgi uzstājās kā miera un demokrātijas pasaules, tās krievu priekšpulka domu naudējs.

Oktobra desmitajā gadadienā Gorkijs rakstīja: «Mans prieks un lepnums ir jaunais krievu cilvēks, jaunās valsts cēlājs». Šim jaunajam padomju cilvēkam «ir uzticība prāta organizētājam spēkam, uzticība, ko Eiropas inteli-genti pazaudējuši».

Sākot jau ar pirmajām savas rakst-nieka darbības dienām, Gorkijs cīnījās par cilvēka personības cēņu. Viņš mācīja, ka tā ir augsta misija — būt istam cilvēkam zemes virsū, dzīves

saimniekam. Bolševiku izdarītā revo-lūcija pavēra plašas iespējas šai jaunā cilvēka radošajai darbībai. Par pa-domju īstenības augstāko sasniegumu Gorkijs uzskatīja radošu mīļiedarbību starp socialistisko darbu, kas veido jaunu cilvēku, un jaunu cilvēku, kas organizē kolektīvu darbu. Šajā ap-stākļi Gorkijs saredzēja spilgti izpau-žamies Krievijas avangarda lomu so-cialistiskās iekārtas varenības atklās-mes procesā.

«Šis divpusīgais process, — ar lep-numu konstatēja Gorkijs, — nekur un nekad vēl nav izvērsies tik plaši kā pie mums».

Ne jau velti PSRS ir stachanoviešu dzimtene, to darba pirmirndnieku dzim-tene, kurus Gorkijs nosauca par «dar-ba māksliniekiem».

1930. gada rudenī Gorkijs patēlca Fiodoram Gladkovam, kas bija iera-dies apciemotumā pie viņa: «Mūsu tauta izgājusi cauri ciešanām, cauri mokām un nebrīvībai, cauri mežoni-gas dzīves un despotisma tumsai, cauri nepārtrauktai cīņai, lai nostātos cilvēces priekšgalā» (pasvit-rojums mans — M. S. -A.).

Kad vecā pasaule mobilizēja fašist'sko slenkavu bandas, lai noslicinātu at-brīvotā darba jauno pasauli asiņu straumēs un dublu plūdus, Gorkijs ar visu savu revolucionāro patosu un kaisli, liekot lietā visu savu dzīves pieredzi vērsās pret cilvēku-zvēru, pret zaismas un brīvības nomācējiem.

Būdam dziļi noraizēties par vecās pasaules aizvien straujāku un dziļāku ieslīgšanu mežonībā un kultūras izvēr-šanu, deģenerāciju tālā, Gorkijs nāca klajā ar savu dedzīgo aicinājumu: «Ar ko esat jūs, kultūras meistari?»

Kā progresīvās cilvēces priekšpul-ka — padomju tautas — karozešājs viņš pievērsa visu labas gribas un go-dīgas domas cilvēku uzmanību divu pasaulu cīņas problēmai. Viņš aicināja visus progresu spēkus saliedēties ap socialistiskās pasaules lodoļu, lai caš-tinātu tās galmo uzvaru.

Gorkija uzmanības centrā visu laiku ir pasaules kultūras problēma. Pie tam viņš liek pamatā leniniski stāļn'sko Turpinājums 5. lapa pusē

Nobeigums. Sākumu skat. «Literatūra un Māksla» Nr. 1.

M. Gorkija „Sīkpilsoņi“

Liepājas dramas teātri

Luga „Sīkpilsoņi“ M. Gorkijs rāda lišu posmu (1900 gadā) vienas sīkpilsoņu ģimenes dzīvi. Bet, vispārīgi, to, kas redzama, veltīta proletariāta naidīgai kārta, atklājas sīkpilsoņi visā tās zemiskumā, mantrāzībā un sīktulībā, idejiskajā aprobežotībā, visā tās stingrā dzīvē, kas gan parasti „plūst klusi, vienmērīgi... kā liela duļķaina upe, bet kas sāk vilpot naidā un pretestībā un kļūst neēdīgi trokšņaina, tikko tajā ielaužas spīdīgi vēji, nesot sev līdī jauno, draudot izjaukt veco, ierasto, izkurtējo mājas un sabiedrisko kārtību.

Marksistiski novērtēdams proletariāta vēsturisko lomu jau iestrādējušā kapitalisma satricēšanā, nesaūģīgi un apzinīgi ticēdams strādnieku skiras uzvarai, Gorkijs cauri visai lugai iekļūst šķiru cīņas līnijā un spoži atspoguļo socialisma perspektīvu.

Lugu inscenēja Valsts Liepājas dramas teātra režisors LPSR Nopelniem bagātais skatuves mākslinieks Nikolajs Mūrnieks. Paļūkosim, kā viņš atrisinājis savus uzdevumus!

Zālē dzird nīcīgu smieklu, kad Bezsejmonova ģimenes galva vecais Bezsejmonovs pirmajā cēlienā pamāca savu sievu, kā ietaupīt kapeiku uz cukura, vai uzslavē savu atālo radnieku putnu kēraju Perčichinu par to, ka viņš pamanījis laika pārdot žubiti, kas kļuvis akla un tāpēc, paredzams, drīz nobeidīs. Skatītāji zobgaigi smējās, kad trešajā cēlienā vecais Bezsejmonovs noskatās pakal Jelenai, par kuru, viņai kļāt nesot, vēl pirms šīs brīža teicis ciniskus vārdus.

Te režisors, autora doto vielu akcentējot komiski satiriskā plānā, rīkojis pareizi. Ar to šajos gadījumos pasvītrotas dažas sīkpilsoņu seviski raksturīgas īpašības skatītāja uzmanību pie tam nenovirzot no galvenās domas, bet gluži otrādi — tai piesaistot.

Bet smieklu izraisīja arī tā vieta (ceturtajā cēlienā), kur Perčichins, ko Bezsejmonovs iepriekšējā cēlienā padzinis no sava dzīvokļa, viņam skaidri un atklāti pasaka acīs, kādēļ turīgais un cīkātārs pret to vēlīgais laipnais radnieks tā darījis. Te redzama komiskā elementa ieviešana nevietā, jo ar to gausina kāpinājumu un „izlādē“ sasprindzinājuma atmosfēru. Perčichins atnācis nevis iokoties, bet izskaidroties. Viņa prasība pēc skaidrības ir tā, kas liek iedegties pirmajam no abiem galvenajiem finālkonfliktiem, pēc kura no ģimenes uz visiem laikiem aiziet Bezsejmonova audžu dēls Nils.

Ir vēl otra tēls, kura traktējuma režisors atstājis lielu komismu. Tas ir baznīcas dziedātājs Terevs. Izrādes laikā viņus (Terevu un Perčichinu) skatītāji drīz vien sāk uzņemt kā jokārus. Nomaļā malī tie tā, ka par viņiem dažkārt smējās, tikko viens vai otrs no tiem parādās uz skatuves, kaut gan skats, kurā līdzdarbojas viņi iznākušī, ir nopietna rakstura un tā uzņemšana ar smiekliem traucē pareizā noskaņa iedzīvoties ir aktieriem, ir skatītājiem.

Kas tad ir Perčichins? Labsirdīgs,

panaivs, vāja rakstura cilvēks, kas vairās pilnasinīgas dzīves, vairās dzīves cīņu un ar nesīcīgu viltību cenšas tām pāriet garām. Autors viņu rādījis kā savdabīgu sīkpilsoņa pretinieku. Perčichins neapzinās, kādēļ viņš neceļ sīkpilsoņību, bet vienkārši nevēlas labi tās vides piesmakušajā gaisā.

M. Blūma atveidojumā Perčichins vairāk iznācis komisks vecuks, dzērāis un labsirdīgs jokdaris. Simpatisks un tuvs tādām Perčichinam, kādu domājis autors, aktiera Blūma veidojums izdevies vietās, kur krasi jāizpauž lomas naidīgs sirsnīgajam niansēm.

Terevam sīkpilsoņa nodarījusi daudz launa — sagandējis tā dzīvi. Viņš sīkpilsoņību nīst apzinīgi un nesaudzīgi to kritizē. Tomēr viņa naidis izpaužas vienīgi skatās frazēs, asprātīgos aforismos un dedzīgi niknās runās.

A. Briča tēlotais Terevs visumā ir viengabalains tēls, liela iekšēja spēka pārpilns, bet reizē nevarīgs rīcībā.

Ja Bričis būtu vairāk padomājis, kā izceļt zemtekstus, nelietojot galvenokārt primitīvus panēmienus, atņemtu liekos žestus, kas dod tikai lētus efektus un dažreiz nevieta rada komisku iespaidu, viņa Terevs būtu vēl daudz krāsaināks. Tas kļūtu arī tuvāks tam Terevam, kādu to iecerēja Gorkijs. Konfliktos ar sīkpilsoņiem aktierim vajadzētu saglabāt vairāk iekšēja miera, derētu būt stūrainākam kustībā. Savā vēstulē Stanislavskim, sakarā ar „Sīkpilsoņu“ pirmuzvedumu Maskavas Dailes teātri 1902. gadā, Gorkijs tieši pasvītro, ka Terevs ir nevelkts kustības, smagnējs un ar to pat dižotais.

Savās piezīmēs „Kā es mācījos rakstīt“, runājot par sīkpilsoņību, lielais proletariāta rakstnieks saka: „Viņi varēja veselām stundām gausties, ka tirgoņi pēlīs vēl kapeiku cukura mārcinai un manufaktūras veikā katuna aršinu par kapeiku dārgāka. Sīkas kaimiņu nelaimītes viņiem sagādāja sirsnīgu prieku, ko viņi slēpa aiz liekulīgas līdzjūtības. Es labi redzēju, ka tieši kapeika ir saule sīkburžuju debesīs un ka tā iekurina cilvēkos sīku un netīru naidu.“

Ja aplūko Bezsejmonova tēlu „Sīkpilsoņu“ uzvedumā Valsts Liepājas dramas teātri tikai no šī viedokļa, tad pret viņa atveidojuma aktiera G. Bumbiera sniegumu nav šķērķu ko jebkādi. Taču Gorkijs devis vielu daudz bagātāku niansēm Bezsejmonova tēlam. Uzmaniģi iedziļinoties tajā, atklājas, ka šis turīgais krāsotāju cunftes vecākais ir stipras gribas cilvēks, pie tam ne tikai sīkpilsoņības tradīciju cīnītājs un piekopējs, bet arī neioķāms to aizstāvis. Katru, kas ir pret šīm tradīcijām, katru, kas mēģina tās sašķobīt, ienest viņa dzīves veidā pārmaiņas, vecais Bezsejmonovs uzskata

par ienaidnieku un nevairās ar to cīnīties, nekautrēdamies pielietot visnektrākos un nežēlīgākos panēmienus. Šis sīkpilsoņības visraksturīgākajām tradīcijām apsūnoma šis vecis ir cīnīties, viņu nesatricie neveiksmes un nelaimes (piemēram, dēla un audžu dēla aiziešana). Viņš tikai uz brīdi apmuls šis sīkpilsoņības vecā „gvarde“ pārstāvis nevar būt patiesi labsirdīgs, bet patiesi briesmīgs gan.

Lūk, šīs nianse Bumbiera radītajā Bezsejmonova tēla par lielāku daļu palikušas neatklātas.

Bumbiera Bezsejmonovs gan ātri apvaļņojas vai iekāst niknām, daudz un enerģiski žestikulē, dusmās draudot cīlā krēslus, runā skaļā vai apslāpētā balsī, bet viņa pārdzīvojumi bieži nepārliecina, jo ne katru reizi to izpaušmes veids skatītājam rada pareizu priekšstatu par to, ko Gorkija Bezsejmonovam vajadzētu izjust attiecīgajā momentā.

Pietiekami neiedziļinājies savā lomā, Bumbieris ne visur atradis pareizus zemtekstus un pareizi uztvertu zemtekstu atklāšanā bieži vien, tāpat kā Bričis, lieto primitīvus un neatbilstošus panēmienus. Un, lūk, kas iznāk! Viņa Bezsejmonova vietvietām iegūst arī simpatisku atveidu un pēdējā cēliena konfliktos, atsevišķi nemts, sāk pat modināt līdzjūtību. Šādas nianse runā pretī lugas galvenajam uzdevumam.

Girtam Bumbierim ir pa spēkam savu sniegumu no nepareizām niansēm atbrīvot. Režisors tomēr nav pacenties panākt, lai viņš to izdarītu. N. Mūrnieks izvēlējies ceļu, pa kuru ejot, kļūdas nevis izlabo, bet notuši. Viņš pieļāvis M. Blūmam karikēt Perčichinu tieši tur, kur Bumbiera Bezsejmonova seviski neatbilst lugas galvenajam uzdevumam atrisināšanai. Lai skatītājs smejas! Viņu uzmanība tad ir dalīta. Bezsejmonovs tāda kopabēdē pārveidās smieklīgā veci un notikumi uz skatuves iegūst komisku nokrāsu. Iznāk tā, it kā sīkpilsoņība nav bijusi un nav nopietni nemams proletariāta ienaidnieks. Bet sīkpilsoņu nāražas un idejas kā buržuāziskā laika paliekas pie mums vēl tagad mīt ne viena vien mazāk attīstīta cilvēka apziņā. Pret tām jācīnās jo nopietni.

Tieši šinī ziņā M. Gorkija lugal „Sīkpilsoņi“ un tās uzveduma pareizam traktējumam ir izcila audzināša nozīme arī mūsu dienās.

Lugas kopīgajā noskaņā organiskā iekļaušas Bezsejmonova sievas tēls, ko atveidojis LPSR Nopelniem bagātā māksliniece A. Silņovska.

Nils luga reprezentā apzinīgu proletariāta pārstāvi, progresīvu cilvēku,

strādnieku, kas pārliecināts par savu spēku, par savām spējām un tiesībām pārveidot dzīvi. Viņš zina un saprot, ka tā laika dzīve strādniekiem ir grūta, bet tomēr mil dzīvi un aktīvi cīnās par tās uzlabošanu. Viņš drosmīgi jaunā laika, socialisma laika ideju nesējs. Nila nostāju vispilnīgāk raksturo viņa vārdi: „Saimnieks ir tas, kas strādā...“ Sīkpilsoņību Nils nīst apzinīgi un enerģiski pret to cīnās.

Šīs lomas tēlotājs — jaunās paaudzes aktieris A. Maizuks — nav ar to īsti saaudzis. Viņa Nils simpatisks, galvenajos vilcienos atbilstošs autora nodomam, tomēr tam vēl par maz iekšēja pārdzīvojuma un kvēlas degmes, īpaši tajās vietās, kur sevišķi skaidri jāizpaužas Nila revolucionārajiem uzskatiem.

Jau samērā labāk padēvis Polas tēls. Pola, tāpat kā Nils un Terevs, apzinīgi nostājusies sīkpilsoņības pretī. Skaidrites Pāvulas tēlojumā viņa ir sirsnīga, kautra un vienkārša, sapņaina un tomēr aktīva, enerģiska un pārliecina skatītāju, ka spējīga uz jebkuru varonību. Pāvulas Pola atzīstama par krietnu jaunās aktrises pānākumu.

Sīkpilsoņu apzinīgo pretinieku no mētnē ierindojies arī students Sīskins (tēlo K. Blumbergs) un skolotāja Cvetajeva (tēlo V. Šneider). Abi jaunie aktieri savas apmēra ziņā nelielas, bet spilgtas lomas veic labi.

Rūpīgi apvērtu Jelenas tēlu sniedz Dz. Ritenberga. Viņas Jēlena salsta skatītāju uzmanību ar savu nevilto jautrību, optimismu un dedzīgo dzīves prieku. Tas ir viens no tiem tēliem „Sīkpilsoņu“ uzvedumā Liepājas teātri, kas visvairāk atbilst Gorkija dotās vietas pareizam iztulkojumam. Jēlena ir cilvēks, kas daudz nedoma, neiedziļinās dzīves problēmās. Viņas naidis pret sīkpilsoņiem ir pilnīgi intuitīvs. Bezsejmonovu bērniem — skolotājam Tatjanai un studentam Pēterim — gan ir domstarpības ar savu tēvu, bet tām nav principiāla rakstura. Viņi abi, tāpat kā vecais Bezsejmonovs, ir tipiski sīkpilsoņi, tikai izglītotāki, salastījušies dekadentisko literatūru, iekļuvuši ideālistiskās filozofijas ietekmē. Viņi neapņēma pārveidot savas ģimenes, savas vietas dzīvi pašā būtībā, bet tikai padarīt to nedaudz ērtāku un patīkamāku.

Pilnīgi savā lomā iejutusies un ļoti spilgti, pārliecināti Tatjanu tēlu jaunā skatuves māksliniece Mirdza Mākalne. Viņas sniegums viscaur viengabalains, Mākalne parāda īstu sīkpilsoņības aprindu jaunu sievieti, kura pasīvi un nevarīgi noskatās uz dzīvi, nestrod sevī ne vēlēšanos, ne spēku to pārveidot, negrib un nespej strādāt, bet vienīgi vaidēt un nevarīgi pukoties.

Pēteris — jaunās sīkpilsoņu paaudzes pārstāvi, kurš, pēc gadiem, iepēmis savu tēvu vietu, nebeidz tik darba spējīgs, bet viltīgāks un gudrāks — tēlo K. Kiršteins, arī aktieris ar nelielu stažu. Gandrīz viscaur Pēteris zīmēts pareizi, saprotami, bet konfliktos ar tēvu viņš ir par enerģisku, vietām ienes talos pat cīnītāja elementus. Ta ir nepareizi. Pēteris, kā to norādījis Gorkijs, ir nervozs un glēvs. Tādākie vārdi, ko viņš pasaka tēvam, tam pasprūkt uztraukumā. Skatā, kur Pēteris aiziet kopā ar Jēlenu, cīnītāja nianse viņa tēlā ir tik spēcīga, ka ienes neskaidribo visā tēla galīgajā atrisinājumā. Rodas iespaids, ka Pēteris pie tēva vairs nestrādā, kaut gan luges teksts un pārējā materiāla analīze norāda, ka vecajam Bezsejmonovam nav ko baidīties — viņa dēls atgriezies.

Tāpat režisors nav varējis panākt ikvienu aktiera mērķtiecīgu un konsekventu iekļaušanos lugas idejas maksimāli skaidrā atklāšanā. Tas tad ir inscenējuma galvenais trūkums.

N. Mūrniekam vajadzēja daudz rūpīgāk pasīrādēt ar atsevišķiem aktieriem, lai izradē nebūtu sadrumstatotu tēlu, vajadzēja stingrāk vadīties no autora dotās vietas, neaizrauties ar teksta īsināšanu un vairīties no fādām mizanscenām, kas nav organiski saistītas ar lugas galveno uzdevumu. Piemēram, lugas idejas atklāšanai nekādu labumu nedod režisora izdomātā mizanscena ar ārstu viņa pirmajā uzskatā, Gluži pretēji Gorkijam, kas norāda, ka ārsti, pat nēvolīcis vīrdrebes, dodas Tatjanas istabā, N. Mūrnieks liek ārstam ilgā kavēties pirms ielaušanās pie „cietušās“, uzsverti gausi atkārtoties un pēc tam lūkoties visapkārt. Režisors ar šo mizanscenu, kā liekas, domājis parādīt kapitalistiskā laika ārstu nevērtību pret cilvēku. Turpretim lielais proletariāta rakstnieks, likdams ārstam nekavējoties doties pie saindējusās Tatjanas, ievada raksturīgo dialogu ar Terevu par to, kā šis pats „dakteris“ izturēties pret viņu tīfa barakā, zinādams, ka Terevs ir tukšnieks. Ārsta šajā Gorkija lugā tāpat ir „Sīkpilsoņi“, kam „kapeika ir saule debesīs“, bet vecais Bezsejmonovs tādu turības vīrs... Sasaistot piemēroto dialogu ar Gorkija norādīto ārstu rīcību pirmajā uzskatā, iegūstam spilgtu priekšstatu, ka arī cilvēku mīlestību sīkpilsoņi stāda atkarībā no maka. N. Mūrnieka sadomātā mizanscena loģiski neiederas autora nodoma realizēšanā un nekalpo lugas galvenajam uzdevumam pilnīgākai atrisināšanai.

Nav šaubu, ka luga „Sīkpilsoņi“, tāpat kā visas Liepājas lūz šim izrādītās Gorkija lugas, ilgi noturēsies uz skatuves un teātris to sniegs arī viesizrādēs gan tuvāk, gan tālākā nākamā. Režisors un izpildītāju ansamblis uzdevums — turpināt strādāt pie šīs lugas uzveduma, lai novērstu visus trūkumus un tas kļūtu caur un cauri īsteni gorkijisks.

O. Zars

Turpinājums no 4. lapa pusē

konceptu par divām antagonistiskām kultūrām šķiru sabiedrībā: darba tautas kultūru un ekspluatatoru virsotnes kultūru. Darba cilvēces pasaules kultūras labāko tradīciju īsto mantinieku un turpinātāju Gorkijs saskata Padomju Savienībā.

Ar visu savu mākslinieku un publicista daiļradi Gorkijs izteica nāves spriedumu imperialistiskajai laipības un varmācības, amorālisma un mežonīguma pasaulei. Pēc Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas viss viņa daiļrades spēks koncentrējās, lai panāktu šā sprieduma izpildīšanu. To viņš uzskatīja par nepieciešamu priekšnoteikumu cilvēces un tās kultūras brīvai attīstībai.

Atklājot pirmo Vissavienības padomju rakstnieku kongresu 1934. gadā, Gorkijs pateica: „Mēs uzskatām kā šoļi tai pasaulei, kas nolemta bojā ejāt.“ Tieši tajā brīdī, kad pasaules reakcija izvirzīja nacistus par triecienspēku pret Padomju Savienību, Aleksejs Maksimovičs skaidri apzinājās, ka Padomju Savienības uzdevums un misija ir vadīt nāves sprieduma izpildīšanu vecajai verdzības un tumsības pasaulei. Neilgu laiku pirms savas nāves, 1935. gadā, rezumēdams Padomju Savienības nostāigātā cēla rezultātus, Gorkijs rakstīja: „Vis, kas radīts Padomju Socialistiskajā Republikā Savienībā, ir radīts laika spīdī, mazākā par diviem gadu desmitiem, un tas daiļrunīgāk par visu liecina par Savienības tautu apdāvinātību, par tās varonību darbā, par to, ka mūsu zemē darbs kļūst par mākslu, par to, ka Padomju Socialistiskajā Republikā proletariāts, ko vada Lenina mācība un partija un Josifa Staļina neizšķīstošā, elzvien pieaugošā enerģija, rada jaunu darba cilvēces kultūru, jaunu vēsturi.“

Tas viss nostiprināja Gorkijā pārliecību, ka padomju tauta sekmīgi, godām izpildīs uzdevumu, ko tai uzticējusi vēsture.

IV

Gorkija daiļrade saistīta ar krievu kultūras labākajām tradīcijām. Tās saknes sniedzas dziļi krievu tautas pagātnē, Lielā rakstnieka un sa-

biedriskā darbinieka darbība nesaraunājami saistīta ar tagadējā laikmeta aktuālajām problēmām. Tajā pašā laikā Gorkijs vienmēr smēlīs lēdvesmu gaisā šai sanni par socialisma un demokrātijas spēku uzvaru visā pasaulē, Priekšvārdā Komunistiskā Manifesta itālu izdevumam Fr. Engels 1893. gada 1. februārī izvirzīja jautājumu: „Vai Itālija dos mums jaunu Danti, kas attēlos šā jaunā, proletariskā laikmeta dzimšanas stundus?“

Kapitalistiskā Itālija nepiepildīja Engela cerības. Bet jau tajā pašā brīdī, kad viņš izteica šo jautājumu, pati dzīve deva uz to noteiktu atbildi. Krievijā, leninisma dzimtenē, jau bija atskanējusi jaunās eras vētras balss. Gorkija personā Krievija bija devusi pasaulei jaunu, socialistisku Danti.

Gorkija daiļradē varenu un iedarbīgu atspoguļojumu rada Lenina-Staļina laika jaunā cilvēka pasaules uzskats un pasaules izpratne. Viņš pāuda visas tās domas, jūtas un noskaņas, kas XIX gadsimta otrā pusē un XX gadsimta sākumā bija dziļi savijējušās Krievijas darbalaužu masas un visu kultūras pasauli. Visiem Gorkija publicistiskajiem darbiem aužas cauri socialistiskajam humanisms un internacionalisms. Tieši tāpēc Gorkija ietekme, sākot jau ar viņa pirmajiem soliem literarajā darbā, sniedzās tālu pāri Krievijas robežām. Ap viņu sāka pulcēties socialistiskā avangarda kultūras darbinieki visā pasaulē.

Dzīvodams ārzemēs, Padomju Savienībā naidīgajā kapitalistiskajā ielenkumā, Gorkijs, kā socialisma un demokrātijas zemes cieniģis pārstāvis, izvērsa rosmīgu darbību. Viņa vārdus vērgi uzklaušīja visu zemju progresīvie laudis, zinot, ka tā ir revolucionārās Krievijas, jaunās pasaules priekšpulkā balss. Ne jau velti Stefans Cveigs uzskatīja Gorkiju par „krievu tautas tēlu“ iemiesojumu.

Jau 1906. gadā Gorkijs savā „Uzsaukumā franču strādniekiem“ rakstīja: „Vispārējais sacelšanās stunda Krievijā jau ir tuvu.“ Revolūcijas pārejošās neveiksmes Gorkijam nēlaupīja drosmi. Ticību revolucionārās Krievijas nākamajai varenībai viņš saglabāja arī

reakcijas gados, kad liberali un mēģēviķi lida uz vēdera Rietumu imperialisma priekšā. Viņš sēja revolūcijas un socialisma sēklu, cik vien tas bija viņa spēkos. Apzinoties krievu revolucionārās kustības nozīmī visās pasaules mērogā, viņš aicināja Rietumus sekot revolucionārās Krievijas paraugam. „Ja krievu strādnieks uzvarēs, — rakstīja Gorkijs, — visas Eiropas, visas pasaules strādnieki smelsies šajā uzvarā iedvesmu un spēku, un mācību sev.“

Ar revolucionāru dedzību Gorkijs aizstāvēja socialistisko Krieviju pret imperialisma dienderu launprātīgajiem, mēģēģīgajiem uzbrukumiem. No viņa mutes pasaule uzzināja īsto patiesību par krievu tautas dzīvi un cīņu. ļautot jaunus ceļus pasaules vēsturē. Viņa balss skanēja tik patiesīgi un pārliecinoši, ka izraisīja atbalsi visu zemju darbalaudis un ieguva viņu uzticību. Gorkija daiļradē un viņa ietekmē parādīja visai pasaulei, ka pasaules politikas un kultūras smaguma centrs XX gadsimtā jau pārvietojies no Rietumu Eiropas uz Krieviju. Visās Alekseja Maksimoviča runās, visos viņa rakstos izskanēja pārliecība, ka Krievijas — jaunās pasaules avangarda — virzītājs spēks ir bolševisms — Lenina un Staļina idejas.

Gorkijs nenogurstoši sauca un aicināja progresīvos cilvēkus visā pasaulē cīnīties par jauno kultūru, par jauno dzīves iekārtu. Nostādot pretistā imperialistiskajai pagrimumam un panīkumam, mežonīguma pasaulei socialistisko pasauli, kas nes cilvēcei uzplaukumu visās dzīves jomās, lielais rakstnieks revolucionārs alziēns spēcīgāk ietekmēja pasaules sabiedrisko domu. Viņš drosmīgi izvirzījis par kultūras mēstari audzinātāju un skolotāju visā progresīvajā pasaulē. Viņa darba lielo nozīmi šajā laukā apliecinajoši daudzi izcilī progresīvi kultūras darbinieki: Romens Rolans, Anri Barbiss, Andersens-Nekse, Teodors Draizers, Johanness Bechers un citi.

Gorkijam bija milzu ietekme visu Krievijā dzīvojošu tautu kultūralajā tuvināšanā lielajai krievu tautai. Viņš ļāvīģīgi ietekmēja arī latviešu kultūras attīstību progresīvā garā. Gorkija

darbus, sākot jau ar XIX gadsimta beigām, tulkoja latviešu valodā, un tie izraisīja dzīvu jo dzīvu atbalsi tautas masās. Raksturīga šajā ziņā ir Alekseja Maksimoviča draudzība ar Jāni Raiņu. Vinus abus vienoja neremdināms naidis pret veco ekspluatācijas pasauli un dedzīga tiekšanās uz nākamības sasniedzamo socialisma un brīvības pasauli.

Par Gorkija ietekmi Azijas tautu vidū liecina tas fakts, ka lielā ķīniešu tauta ar lepmumu sauc vienu no saviem labākajiem un visvairāk iemīļotajiem rakstniekiem Lu Šihu par „ķīniešu Gorkiju“.

Mākslinieka bolševika vīriģā acs, dziļi iekļūdamās lietu būtībā, saskatīja un atklāja trunošā kapitalisma rieģīgo atbaidošo seju. Gorkijs bija nesatricināms pārliecināts par socialisma drīzo uzvaru. Krievijas piemērs viņam parādīja, kā bolševisms spējis atbrīvot, atrāstīt visus krievu tautas radošos spēkus, lieis uzplaukt tās „...brīnīgākajai daudzveidīgajai, dziļajai apdāvinātībai“. Tas iezīmēja ceļu divu nometnu — darba un kapitāla — cīņas galīgajam atrisinājumam visas pasaules apjomā socialistiskās revolūcijas ceļā, kuru Gorkijs uzskatīja par galveno priekšnoteikumu kara novēršanai. Turpretim kapitalisti vienmēr meklējuši un meklē iegu no krīzes karā. Gorkijs uzskatīja karus par spīgtu, pārliecinātu pierādījumu vecās pasaules valdošās šķiras degenerācijai, noziedzīgam un bezprātam.

Līdz pat sava mūža pēdējām dienām viņš aicināja aizstāvēt kultūru un humanismu pret kara kurinātāju likojumiem. Viņš mobilizēja visus pasaulē labākos progresīvos spēkus, lai dotu imperialistiskajai reakcijai spēcīgu triecienu, kas „...kļūtu par pēdējo triecienu pa kapitāla pauri un nometu to kopā, ko tam pilnīgi laikā izrakusi vēsture“.

Gorkijs sēpura nesaraujamo sakarību starp kapitalisma sistemu, krīzēm un karim. „Periodiski buržuāziski kari, — sacīja viņš, — nav nekas cits kā brunotas laupīšanas“.

Visa rakstnieka bolševika daudzpusīgā darbība, viņa cīņa par jauno cilvēku, par jauno kultūru, par radošu

kollektīvu darbu izvirzīja Gorkiju miera cīnītāju pirmajās rindās. Viņš ar lepmumu apzinājās, ka viņa dzimtene nostājusies visiem priekšgalā šajā lielajā cīņā, kurai pašos pamatos jāizmaina pasaules vēstures ritējums. Viņš zināja, ka padomju tautas grandiozās panākumi, ko tā gūst, celot jauno pasauli, modinās traku, zvērisku naidu imperialistiem nometnē. Viņš zināja arī to, ka nāksies iecīnīt nežēlīgu, izšķirīgu cīņu pret jaunās pasaules ienaidniekiem, taču viņš cieši tieģja Lenina-Staļina ideju galīgajai uzvarai.

Salīdzinādams abu nometņu spēkus, Gorkijs nonāca pie stingras, negrozāmas pārliecības, ka nākotnē pieder vienīgi socialisma un miera nometnei: „Tuvojas laiks, kad revolucionārais proletariāts uzmīs kā zilonis prātu zaudējušajam, nemiēra trāmdītajam bodnieku skudru pūzlim, uzmīs un saspīdīs tos“.

Padarīt nekaitīgu jauno kara kurinātāju panīkuso, aizvien vairāk spēkus zaudējošo un trūdošo mazākumu ir „...vislielākā talantīguma akts, un vēsture pavēl proletariātam izdarīt šo aktu“.

Šie vārdi mūsu dienās skan kā lielā rakstnieka, diģēns proletariāta humanisma pāudēja, kaujinieciķis aicinājums un iedvesmojošs novāģējums visas pasaules darbalaudim.

1934. gadā Gorkijs rakstī „Proletariskais humanisms“ rezumēja, ko viņš bija sasniedzis savā cīņā par komunismu un mieru.

Gorkija daiļrade bija himna jaunajai brīvai un mierīgā darba pasaulei. Tā bija „...jaunās vēstures brīnumjaukā dziesma, kuru tik drosmīgi sāka manas dzimtenes darba tauta“.

Latvijas PSR Valsts krievu drāmas teātri iestudētā V. Šekspira komēdija «Lielā brēka, maza vilna». Attēlā: A. Astarovs (Leonats), L. Krestovnikova (Hero), B. Dzeruks (hercogs) un A. Auškaps (Klaudio).

V. Lavrentjeva uzp.

Savas tautas uzticamā meita

...Kad Zozefine Bekere runā par savu bērnību, viņa atceras nēģeru kvartālu Sent-Luisā (Misuri statā), lielas ģimenes nabadzību un badu, agri uzskatu patsīvēģu dzīvi, pazemojumu un apvainojumu no «balto kungu» pusēs, pie kuriem mēiteni maizes kumosa dēļ bija nācies strādāt par kalponi.

No tā laika aizritējis daudz gadu. Zozefine Bekere vairs nedzīvo Amerikā, Kopš 1924. gada viņa ir Francijas pavalstniece. Kara laikā Bekere darbojās pretestības kustībā. Viņa divas reizes apbalvota. Ne mirkli viņa neizmirsas savas vīpūs okeānam dzīvojošās tautas grūto likteni.

Zozefine Bekere ir viena no vispopulārākajām estrādes dejotājām un dziedātājām Rietumeiropā. Nēģeru mākslinieces priekšnesuma milzīgie panākumi lika ierašanās kāres apmātajiem amerikāņu uzņēmējiem sākt domāt par viņas koncertturneju uz ASV pilsētām. Bet, pazīdami Bekeres progresīvos uzskatus, viņi ilgu laiku nevarēja izšķirties noslēgt ar viņu kontraktu.

Tādu dolāri paliek dolāri, bet Bekeres viesošānās solīta milzu peļņu. Un Ņujorkas impresarijs Skuilers nolēma riskēt, piedāvādamas viņai kontraktu sešu mēnešu ilgai turnejai.

Bekeres brauciens uz ASV sagādāja amerikāņu rasistiem ne mazums nepatīkamu. Kontraktu noskaitējot, Bekere pieprasīja, pirmkārt, lai pilsētās, kurās viņa sniegtu savus koncertus, tiktu sperti stingri soli pret iebkādām rasu diskriminācijas izpausmēm, otr-

kārt, lai viņai ierādītu numurus vislabākajās «baltajiem domātajās» viesnīcās un, treškārt, lai uz viņas koncertiem pārdotu biļetes kā baltajiem, tā arī nēģeriem.

Divos štatos — Dienvidkarolinā un Ņūdžīzijā — varas orgāni šos noteikumus izpildīt atteicās. Citos štatos teātra sabiedrības spiediena dēļ tiem nācās piekāpties.

Kabarejas «Kopa-Sili» skatītāju zālē, Maiami pilsētā (Floridas štats), kur sākas Bekeres koncertturneja, vienlaicīgi bija kopā baltie un nēģeri Bekere panāca to, ka viņas koncertu laikā «krāsainajiem» tika atļauts uzturēties pilsētas centrālajās ielās arī pēc pulksten deviņiem vakarā.

Līga cīņai pret rasismu Amerikas Savienotajās Valstīs piešķir Zozefinei Bekerei «pretrasisma propagandista Nr. 1» nosaukumu par 1951. gadu.

So titulu Bekere nes ar lepnumu. Viņa cieši apņēmusies savu cīņu turpināt. So viņas apņēmību vēl vairāk nostiprinājis mežonīgā izrēķināšanās ar Viljū Magki, kas notika tajā laikā, kad aktiše viesojās ASV.

Zozefine Bekere ļoti labi saprot, ka amerikāņu varas orgāni piekrituši apmērīnāt viņas prasības vienīgi viņas koncertu milzīgo panākumu dēļ. Viņa zina, ka cīņa pret rasismu Amerikā prasa lielu piepūli un milzumu virsības. Un viņa, nēģeru tautas uzticamā meita, ir gatava atdot šai cīņai visus savus spēkus.

A. Vladimirovs

Gribi vai negribi — jāklūst par izgudrotāju

Viņa ieejas kinoteātri — milzīga reklāma. Tā paziņo, ka šeit var skatīt jaunu «zvaigzni» un tai pašā laikā baudīt izmeklētās virtuves gardumus. Šajā telpā histēriki kauč dzērs. Skraida oficianti, iznēsājami dzērienus un uzkožamos. Alkoholiskos dzērienus skatītājiem pienes arī tumsā, filmas demonstrācijas laikā.

Modernajā Amerikā ir simtiem tādu kinoteātru. Turklāt «izmeklētās virtuves» ir tikai viens no neskaistākiem variantiem, ko izmanto kinozāļu īpašnieki, kuri savu konkurentu pārspēšanai netaupa nekā.

Bet ne jau par apkalpošanu šodien sēp galva Savienoto Valstu kinomagnātam. Krasā samazinās apmeklētāju skaits kinoteātros, kuros demonstrē viņu filmas. Saskaņā ar amerikāņu ultrareakcionāro žurnāla «Time» ziņām, kinoapmeklētāju skaits ASV, salīdzinot ar 1946. gadu, pašlaik samazinājies par vienu trešdaļu. Lūkotam saglabāt savu peļņu, kinomagnāti kinoteātrus pārvērs par kinoloterijām, kinorestorāniem, kinodansinglem.

Tāču šī «pārkārtošanās» vēlamās rezultātus nedod. Sakarā ar apmeklētāju skaita krasi krišanos jūtami samazinās arī kinoteātru skaits. Ja vēl nesen Amerikā slēdza teātrus un pārvērtā tos par kinozālēm, tad tagad savukārt simtiem kinozāļu iznomā sporta zāļu, klubu, dansingu iekārtošanai.

Modernā amerikāņu kino stāvokli ļoti trāpīgi noraksturojis franču kinorežisors Ž. Renuars, kurš ASV nodzīvojis vienpadsmit gadu. Viņš paziņojis: «Kinoteātri klūst tukši, krīze pagodinājusi arī studijas. Kinodarbinieku vidū aug bezdarbnieku skaits. Nav nekā svaiga; šķiet, visu pārņēmusi skleroze, — nav nekādu jaunu ideju, per-

spektīvu, «zvaigznes» novārdzina publiku».

Kur tad ir Holivudu piemēķiejušās depresijas cēloņi?

Amerikāņu avīzes, viena otru pārkļedzamas, ziņo, ka pie visa vainīgi teleoraidījumi.

Ko tad, — nolēma daži uzņēmīgi kinodarbinieki, — ja negrib liet uz kino, plespiedisim maksāt par filmām, kuras viņi noskatās teleoraidījumos.

Viena no lielākajām ASV radiokompānijām «Paramount» izstrādāja projektu jaunam televizoram, kurš filmas translācijā ieslēdzas tikai pēc tam, kad tajā temēt specialu zētonu. Bet kur iegūt šādu zētonu? Protams, tai pašā kinokompānijā un, protams, par skaidru naudu. Tāču «Paramount» kino biznesmenī nav nēmuši vērā vienu sīkumu. Specialus zētonus pārdot nav jau grūti, bet daudz grūtāk televizoru aparātu īpašniekus piespiest pirkt šos zētonus.

To saprot arī daži kungj no Holivudas, kuri vēl nav zaudējuši spējas saprātīgi spriest. Viens no viņiem — ievērojamais kinomagnāts Semjuels Goldvins rakstā «Vai tad ar Holivudu ir beigas?», kas publicēts žurnālā «Colliers» septembra numurā, saka, ka depresiju amerikāņu kinorūpniecībā izsaukušī nevis teleoraidījumi, kā to gribētu domāt dažās Holivudas aprindās, bet gan dārdzības pieaugšana un zemas kvalitātes filmu ražošana.

Tieši te, nevis kaut kur citur meklējami cēloņi depresijai, kas pārņēmusi amerikāņu kino, un nav nekāda pamata domāt, ka šī depresija ar laiku kļūs vieglāka. Gluži otrādi, ir pilnīgs nāmais apgalvot, ka tā arvien pastiprināsies.

E. Markovs
(No laikraksta «Sovetskoje Iskustvo»)

Retu grāmatu un dokumentu izstāde

Valsts centrālā teātru bibliotēka Maskavā, kas darbojas jau 30 gadus, savākusi no savām plašajām krātuvēm vispārējai apskatīšanai retas grāmatas un dokumentus, kuriem ir sevišķi liela vērtība.

Bibliotēkas apmeklētāji var iepazīties ar grāmatu krājumu «Krievijas teātris», kas iznācis Zinātnu akadēmijas izdevumā 1786. gadā. Šajā krājumā ietilpst Sumarokova trāģedijas un Lomonosova darbi. Interesanta ir dramaturģijas vārdnīca «Teātra izrāžu mīļotājiem par labu», kas izdota 1787. gadā, un neliela, kabatas formata grāmatīna «Ziedu pušķis», kurā ievietotas aktiera V. Karatigina, A. Sachovskaja un citu tā laika dramaturgu viencelēnu lugas.

Vitrinās izstādīti Pētera Plavilščikova patriotisko lugu «Rjuriks» un «Jermak» eksemplāri, komponista A. Verstovska operu «Askolda kaps» un «Jūgas pēc dzimtenes» partitūras.

Izstādē eksponēti «Hamleta» un Moljēra lugu agrīnie tulkojumi, Goldoni memuāru pirmais izdevums (1787. g.), interesanti materiāli par krievu tautas svētkiem, nar senlaiku dejām, par dažādu iedzīvotāju šķiru apģērbiem un karavīru formas tērpiem atzvađitajos gadsimtos.

JAUNAS GRĀMATAS

Latvijas Valsts izdevniecības apgādā iznākušās šādas grāmatas:

R. Blaumanis. **Noveles**. Ilustrējusi A. Egle un N. Breikss. 132 lpp. Maksā 6 rubļus 50 kap.

Cecīlija Dinere. **Mums dārgs ir miers**. Dzejas. Māksliniece E. Heniša. 80 lpp. Maksā 2 rubļus 25 kap.

Mirdza Kempe. **Mieram un dzīvībai**. Dzejas. 56 lpp. Maksā 1 rubli 80 kap.

Leons Paegle. **Stāsti un dzejas**. (Krievu valodā.) Ilustrators M. Vitoliņš. 160 lpp. Maksā 5 rubļus.

L. Saveljevs. **Ziemas pils ieņemšana**. Tulkojis E. Rauchvargers. Ilustrējis M. Ozoliņš. 88 lpp. Maksā 3 rubļus 70 kap.

K. Sedichs. **Daurija**. Romans. Tulkojusi Ernestine Niedre. Dzejoļu fragmentus atdzeiojis Fr. Rūmnieks. Mākslinieks M. Ozoliņš. 760 lpp. Maksā 31 rubli 20 kap.

Z. Ločmele. **Papīrs top dzīvs**. 30 lpp. Maksā 3 rubļus 20 kap.

S. Maršaks. **Dzīvāpdmīt mēneši**. Tulkojusi M. Kempe. Ilustrējis M. Karpenko. 18 lpp. Maksā 3 rubļus.

K. Paustovskis. **Stāsti par mežiem**. Tulkojusi E. Bumiere. Ilustrējis J. Kins. 179 lpp. Maksā 7 rubļus.

Artūrs Lapins. **Ādams Alksnis**. Mākslinieks A. Apinis. Maksā 4 rubļus 80 kap.

I. Nikulins. **Baltais engelis**. (Viencelienu bibliotēka.) Tulkojusi T. Jarmolinska. 16 lpp. Maksā 40 kap.

Anna Brodele. **Māte**. (Viencelienu bibliotēka.) 16 lpp. Maksā 40 kap.

I. Bolotova. **Mēs sakām nē!** (Viencelienu bibliotēka.) Tulkojusi T. Babolinska. 16 lpp. Maksā 45 kap.

A. Uljanskis. **Vīsdārgākais**. (Viencelienu bibliotēka.) Tulkojusi T. Jarmolinska. 18 lpp. Maksā 50 kap.

Anna Valceva. **Svētdienā**. (Viencelienu bibliotēka.) Tulkojis E. Rauchvargers. 32 lpp. Maksā 95 kap.

Boriss Zjukovs. **Tauta sardzē**. (Viencelienu bibliotēka.) Tulkojusi E. Lūse. 22 lpp. Maksā 60 kap.

Se Man Irs. **Salas laudis**. (Viencelienu bibliotēka.) Tulkojusi E. Lūse. 32 lpp. Maksā 95 kap.

T. L. Ščepkina - Kupernika. **M. N. Jermolova**. (Atmiņas.) Tulkojis A. Varslavāns. Vāku zīmējis J. Romans. 226 lpp. Maksā 11 rubļus.

Dziesmu krājums. (Krievu valodā.) Sastādījis H. Veldmanis un O. Reichmanis. 444 lpp. Maksā 11 rubļus.

A. Novikovs. **Miera dziesma**. Balss klavieru pavadījumā. Vāku zīmējis E. Čsniēks. 4 lpp. Maksā 1 rubli.

Rīgas cirkā uzstājas KPFSR Nopelniem bagātā mākslinieka Serža-Aleksandrova vadītā iātnieku trupa. Attēlā: Serža-Aleksandrova trupas priekšnesums.

IZAUGSMES IEZĪMES

Noskatieties pēdējo, vienu no daudzajām Rīgas cirka jaunās sezonas priekšnesumu programām! Tajā, kas ir teicama sava augstā profesionālās meistartības līmenā, un spoža mākslinieciskā izpildījuma dēļ, ietilpst vienīgi padomju cirka mākslinieku, pie tam lielāko tiesu padomju varas pastāvēšanas laikā izaugušu talantu, priekšnesumi. Tāda ir viena no pirmajām iezīmēm, kas raksturo padomju cirka izaugsmi.

Otra iezīme. Jau astoto sezonu Rīgā darbojas padomju cirks. Šajā laikā padomju Latvijas galvaspilsētā savus priekšnesumus snieguši daudzi padomju zemes cirka mākslinieku saimes pārstāvi. Lielu lielu tiesu no viņiem latviešu skatītājs teicami saglabājis savu atmiņā, daudzi no tiem kļuvuši par ištēm viņa mīļiem. Tas vispirms sakāms par jaunās programmas centrālo atrakciju — Kio, tāpat par jātnieku Aleksandrova trupu, par vingrotājiem Zimīniem un vēl citiem. Kaut gan katru gadu mainās vairākas programmas, un tas notiek jau astonas sezonas pēc kārtas, arī šajā kārtējā jaunajā programā mēs skatām vismaz piecus Rīgā agrāk vēl neredzētus numurus. Vienīgi nemītīga izaugsme gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi zinā spēi nodrošināt tik strauju cirka mākslinieku saimes papildināšanos ar jauniem, svaigiem spēkiem, radīt tā saucamo «cirka konveijeru».

Visjaunākās paaudzes mākslinieku lielais skaits, viņu sekmiņa sacenšanās cirka mākslas jaunrades laukā ar vīdējās un vecākās paaudzes meistardiem ir padomju cirka izaugsmes trešā iezīme.

Rīgas cirka jaunā programma visumā ir izdevusies, tāpēc grūti kaut ko īpaši izcelt tajā.

Vispirms gribas izteikties par tiem, kas pirmo reizi rāda savu meistartību Rīgas cirka arenā. Ar apskauzamu vieglumu veic savus grūtos akrobātiskos priekšnesumus Zuraļevs. Sevišķi sirsnīgi un atsaucīgi Rīgas skatītāji uzņem Zuraļevu grupas jaunākā dalībnieka sniegumu. Neraugoties uz savu mazo gadu skaitu, zēns jau ir iests cirka mākslinieks. Populārā plastiskā akrobātikas žanrā darbojas Diomina. Varētu domāt, ka te nav iespējams atrast kaut ko jaunu. Tomēr māksliniece, ar nevainojamu tehniku veiktāma skatītājiem jau pazīstamos sniegumus, parāda arī pašas izveidotu sarežģītu priekšnesumu.

Oriģināls un ļoti interesants ir Valilovas un Feijertaga priekšnesums — «lēdieni mucās». Spēks un drosme tajā apvienoti ar vissmalkāko, visprecīzāko aprēķinu. Pastāstīt par šo priekšnesu-

mu ir grūti; tas jāredz. No pārējiem māksliniekiem, kas šajā sezonā pirmo reizi rāda savu meistartību Rīgā, jāmin paūzu aizpildītais komiķis Antonio. Kaut gan mākslinieks strādā Rīgas cirkā nepārtraukti kopš sezonas sākuma, viņš ne tikai nav apnicis skatītājam, bet pat gluži otrādi — ar katru jaunu programmu iegūst aizvien lielāku popularitāti. Antonio panākumu pamatā ir tas, ka viņš nemītīgi meklē un ar labu izdomu atrod jauno, izteik bez daudziem klauņiem tik parastās vaibstīšanās un ākštīšanās — viņš ir vienkāršs, dabīks un pievilcīgs.

No pārējiem programā ietilpstošajiem priekšnesumiem atzinību pelna arī daudzi citi. Zināmus pārmēmus var izteikt vienīgi runas žanra pārstāviem un arī tad ne jau meistartības zinā, bet vienīgi par viņu reprižu un kupļu saturu. Rolanda un Birjukova mēģinājumi izmantot konkrētu vietēju, Rīgas materiālu principā ir visnotaļ apsvēkami un atbalstāmi. Var teikt vienīgi pret to, ka viņu satīra ir nepietiekami asa un teksta zinā ne visai interesanta. Kādus rezultātus būtu iespējams sasniegt, var spriest pēc tā, cik dzīvi reaģē skatītāji, kad tiek izzoboti celtniecības un montažas pārvaldes Nr. 2 aizmāršīgie vadītāji.

Lielisks meistars savā nozarē ir Krievijas KPFSR Nopelniem bagātais mākslinieks Kio. Arī viņa trupas daudzveidīgajā un krāsnajā priekšnesumā skaidri saskatāmas padomju cirka mākslas izaugsmes iezīmes. Kio ne vien rūpējas par to, lai alzvien pilnīgāku izveidojumu un ietēru gūtu viņa pazīstamie priekšnesumi, bet arī papildina savu repertuaru ar jauniem, sāstošiem trikiem. Pie visinteresantākajiem no tiem jāpieskaita «runājošās galvas» un «meitene uz trapeces». Tāču dažkārt pānāvi liekas mākslinieka mēģinājumi sasaisīt savus priekšnesumus ar tagadni, ar mūsdienu aktualām problemām. It īpaši, kad runa ir par veco priekšnesumu pielāgošanu. Bet kad tas darīts pilnīgi jaunos priekšnesumos, visu labi apsverot un pārdomājot, Kio gūst pilnīgu panākumus un skatītāju atzinību. Tas vispirms jāsaaka par «sūtījumu» uz Koreju. Tāpat izdomā teicams priekšnesums ir «Kurinatāji», bet tas mazliet par daudz stiepts garumā. Kas attiecas uz tehnisko izpildījumu, tad viss, ko dara Kio un viņa lielā trupā, ir nevainojami veikts, un ikviens to noskatās ar lielu jo lielu interesi. Sirsnīgu uzmanību skatītāji veltī arī Tuvas mākslinieku Oskaroļu, gruzinietes Nazi Širajas un krievu mākslinieku Apisimova, Utečinu, Lavrovu un citu atjaunīgajiem priekšnesumiem.

K. V.

Nākamajā nedēļā

Sodien Apgabala vīrsnieku namā KPFSR Nopelniem bagātās mākslinieces Klaudijas Sulzenko dziesmu vakars. Sākums plkst. 20.30.

14. janvārī Latvijas Padomju rakstnieku savienībā dramaturģijas sekcijas sanāksme. Nolasīs un iztirzās A. Vilka un M. Zuntnera jauno lugu «Pavasaris». Referenti E. Zālīte un P. Lūcis. Sākums plkst. 17.

Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 18.

Zinātnu akadēmijas konferenču zālē (Fundamentālajā bibliotēkā) akadēmika-sekretarā P. Valeskalna lekcija «Zinātnes loma socialistiskajā celtniecībā». Sākums plkst. 19.15.

15. janvārī Fiharmonijas zālē Radiokomitees orķestra simfoniskais koncerts. Dirigents LPSSR Nopelniem bagā-

tais mākslas darbinieks L. Vigners. Solists čellists E. Bertovskis. Programā Čaikovskis. Sākums plkst. 20.

16. janvārī Latvijas Padomju rakstnieku savienībā tulkotāju sekcijas sanāksme. O. Vilāna referāts «Pieturas zīmju lietošana». Sākums plkst. 19.

Latvijas Padomju rakstnieku savienībā krievu tulkotāju sekcijas sanāksme. Iztirzās E. Birznika-Upiše bērnu stāstu tulkojumus. Tulkotājas M. Krupnikova un M. Zalamane. Sākums plkst. 19.

Mākslas darbinieku namā krievu un latviešu muzikas, dziesmu un deju vakars. Sākums plkst. 20.

17. janvārī Mākslas darbinieku namā prof. E. Širona lekcija «Lielās komunisma celtnes». Sākums plkst. 19.

Akademiskajā drāmas teātri Jaroslava Galana luga «Nepabeigta

dziesma» («Zem zelta ērgļa») pirmizrāde. Sākums plkst. 20.

18. janvārī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā grafiku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 18.

Latvijas Padomju rakstnieku savienībā dzejas sekcijas sanāksme. Diskusija par meistartības iautājumiem sakarā ar žurnāla «Karogs» publicētajiem rakstiem.

19. janvārī Latvijas Padomju rakstnieku savienībā V. I. Lenina piemiņai veltīts vakars. Referāts. Koncerts. Sākums plkst. 19.

Mākslas darbinieku namā mutvārdu žurnāla «Gribu visu zināt» 12. izdevums. Sākums plkst. 19.

«Literatūras un Mākslas» nākamais numurs iznāks 22. janvārī.